

บทที่ 3

การสอบสวนคดีพิเศษ

3.1 แนวคิดในการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ

เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การประกอบอาชญากรรมมีรูปแบบที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น กระทำกันเป็นกระบวนการหรือองค์กร อาชญากรมีความรู้เชี่ยวชาญ กระบวนการสอบสวนเดิมนั้นไม่สามารถพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การสอบสวนในรูปแบบปัจจุบันไม่อาจล้วงลึกแสวงหาพยานหลักฐานที่เพียงพอได้ เมื่อการรวบรวมพยานหลักฐานนั้นไม่สมบูรณ์ ก็ส่งผลทำให้ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ เนื่องจากขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานนั้นเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ระบบการสอบสวนที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ใช้บังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 ถึงแม้ได้มีการแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแต่การปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวก็ยังไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการประกอบอาชญากรรมที่มีการพัฒนารูปแบบในการกระทำความผิดอยู่ตลอดเวลา สำหรับประเทศไทย การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมพิเศษซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าใดนั้น เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ได้แก่ พนักงานสอบสวนขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางการบริหารงาน ปัญหาขาดอุปกรณ์ที่มีความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยี ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาด้านงบประมาณกำลังคน

จากปัญหาและสาเหตุดังกล่าวข้างต้นจึงมีแนวความคิดในการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษที่ทำหน้าที่จัดการกับอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษนี้ซึ่งน่าจะเป็นผลดีต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ หน่วยงานนั้นคือ กรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือ DSI (DEPARTMENT OF SPECIAL INVESTIGATION) โดยอยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 33 และแบ่งส่วนราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นหน่วยงานต่างๆ โดยกรมสอบสวนคดีพิเศษนี้จะมีพนักงานสอบสวนซึ่งมีคุณสมบัติและคุณวุฒิเช่นเดียวกับพนักงานอัยการ หรือผู้พิพากษา มีหน้าที่ในการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายอื่นที่กำหนดไว้โดยมีที่ทำการอยู่ที่สถานีตำรวจและกำหนดค่าตอบแทนที่เป็นเงินเดือน และสวัสดิการอื่นๆ ของพนักงานสอบสวนให้เท่ากับพนักงานอัยการเป็นอย่างน้อย และเป็นหน่วยงานในการช่วยเหลือส่งเสริมการสอบสวนของตำรวจในคดีที่มีความยุ่งยาก

ซับซ้อน นอกจากนี้กรมสอบสวนคดีพิเศษยังจะเป็นหน่วยงานที่มีความเป็นอิสระตลอดจนมีความเชี่ยวชาญในคดีต่างๆ อันมีลักษณะพิเศษและเสริมประสิทธิภาพของการสอบสวนให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษถือว่าเป็นความหวังของประชาชนชาวไทยว่าจะจะเป็นหน่วยงานที่จะผดุงความเป็นธรรมในสังคม คู่คุ้มครองประชาชนและผลประโยชน์ของรัฐจากการกระทำความผิดอันเป็นคดีพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 บทบาทภารกิจและขอบเขตการปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

เนื่องจากกรมสอบสวนคดีพิเศษมีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่ประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวข้องกันหลากหลายสาขาอาชีพ ได้แก่ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเงิน การบัญชี คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น ทำให้สามารถมีความรู้เท่าทันผู้กระทำความผิด สถานภาพและแนวโน้มของอาชญากรรมพิเศษได้อย่างดี นอกจากนี้ยังมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านการสอบสวน ทั้งนี้โดยที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถปฏิบัติหน้าที่การสอบสวนได้อย่างต่อเนื่อง มีความก้าวหน้าในสายงานโดยไม่มีการโยกย้ายข้ามสายงาน และยังมีคณะกรรมการที่ปรึกษาบริหารงานบุคคลพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีหลักประกันความมั่นคงและความเป็นอิสระในวิชาชีพ ทั้งนี้โดยมิให้มีการโยกย้ายพนักงานสอบสวนคดีพิเศษโดยมิชอบ อีกทั้งยังมีเงินเดือนและค่าตอบแทนอย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในความยุติธรรมได้อย่างมีเกียรติ เพื่อจะได้มีต้องใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ในทางไม่สุจริต ดังนั้นกรมสอบสวนคดีพิเศษจึงเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติภารกิจในการป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมพิเศษอย่างมีทิศทางที่ชัดเจน ซึ่งทำให้ปริมาณความเสียหายที่จะเกิดต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศลดลงได้ ทำให้สังคมได้รับการป้องกันให้ปลอดภัยจากอาชญากรได้เป็นอย่างดี

โดยกรมสอบสวนคดีพิเศษมีบทบาทภารกิจและขอบเขตการปฏิบัติงานดังนี้¹

1. ดำเนินการป้องกัน ปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมพิเศษ ซึ่งได้แก่ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมที่มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้องกับ อาชญากรรมข้ามชาติ องค์การอาชญากรรมรวมทั้งอาชญากรรมอื่นที่สร้างความเสียหายและส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ ทั้งนี้โดยการประสานสัมพันธ์ให้ประชาชนในสังคมได้ทราบ ตระหนักและไม่หลงผิดไปกระทำความผิด การสืบสวนทั้งก่อนและหลัง

¹<http://www.dsi.moj.go.th/MainSid/HisSid/HisSid.asp>

การกระทำคามผิดเพื่อเป็นการป้องกันและป้องปรามการกระทำคามผิด และการสอบสวน ดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดคดีพิเศษเพื่อให้ผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษอันเป็นการปราบปรามการกระทำคามผิด

2. พัฒนาระบบ รูปแบบ วิธีการ และมาตรการในการป้องกัน ปราบปราม และควบคุม อาชญากรรมพิเศษ โดยการแก้ไขปรับปรุงแบบและวิธีการปฏิบัติงานให้เท่าทันกับสถานการณ์และ แนวโน้มของอาชญากรรมพิเศษ ด้วยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการป้องกัน ตรวจสอบ และตรวจพิสูจน์การกระทำคามผิด มีการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน เช่น ข้อมูลบุคคล แผนประทุษกรรม สถิติคดี และมูลค่าความเสียหาย หมายอาญา สำนวนการ สอบสวน เป็นต้น

3. พัฒนาบุคลากรในการเสริมสร้างศักยภาพในด้านความรู้ ความสามารถ และขวัญ กำลังใจ โดยการพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ของบุคลากรให้เท่าทันกับสถานการณ์และแนวโน้ม ของการกระทำคามผิดที่มีการพัฒนารูปแบบวิธีการอยู่ตลอดเวลา ควบคู่ไปกับการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงานและขวัญกำลังใจในการทำงาน ด้วยการฝึกอบรมในด้านการ สืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ จรรยาบรรณในวิชาชีพ การส่งเสริมให้มีการศึกษาและวิจัย การให้ คำตอบแทนและการจัดสวัสดิการในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม

4. ประสานความร่วมมือในการป้องกันปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมพิเศษจาก หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนทั้งภายในและต่างประเทศ โดยการประสานความร่วมมือกับ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้อมูลข่าวสารและการช่วยติดตาม จับกุมตัวผู้กระทำผิด การประสานความร่วมมือตำรวจสากล FBI และหน่วยงานต่างประเทศที่ เกี่ยวข้องในเรื่องข้อมูลข่าวสาร การช่วยติดตามจับกุมตัวผู้กระทำผิด การโอนตัวนักโทษและการส่ง ผู้ร้ายข้ามแดน การประชาสัมพันธ์ ภารกิจและผลการปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ การ จัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนและแสดงความคิดเห็นจากประชาชน และการสร้างเครือข่าย ความ ร่วมมือในการแจ้งข่าวคดีพิเศษจากประชาชนบทบาทภารกิจที่เพิ่มขึ้นจากหน่วยงานเดิม

จะเห็นได้ว่ากองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปฏิบัติ ภารกิจเพียงการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของ อาชญากรรมพิเศษเท่านั้น นอกจากนี้ในการดำเนินคดีความผิดบางประเภทยังรับผิดชอบเฉพาะ คดีที่เกิดในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น หากแต่บทบาทภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษนั้น นอกจากจะต้องดำเนินการป้องกัน ปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมพิเศษอื่นๆ ที่ต้องอาศัย ความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านเพิ่มขึ้น ได้แก่ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ และคดีความผิดทาง อาญาอื่นที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างสำคัญต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของ ประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจ หรือการ

คลังของประเทศ หรือที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม โดยมีขอบเขตความรับผิดชอบทั่วราชอาณาจักร

5. รับผิดชอบในงานธุรการของคณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) คณะอนุกรรมการที่แต่งตั้งโดย กคพ. และคณะกรรมการที่ปรึกษาการบริหารงานบุคคลพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

6. ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาที่เป็นคดีพิเศษ

7. ปฏิบัติการอื่นตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 หรือตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

8. ออกระเบียบ ข้อบังคับ เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และข้าราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

3.3 อำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษมีภารกิจเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามและควบคุมคดีพิเศษที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงและความปลอดภัย โดยดำเนินการเฝ้าระวัง สืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริง และดำเนินคดีเพื่อปกป้องและรักษารายได้ของรัฐ ป้องกันและปราบปรามขบวนการทุจริตและสร้างผลกระทบให้กับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยมีอำนาจดังต่อไปนี้²

1. รับผิดชอบในงานธุรการของคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2. ป้องกัน ปราบปราม สืบสวน และสอบสวนคดีพิเศษตามกฎหมายและตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษประกาศกำหนดหรือตามมติของคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ

3. ศึกษา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ

4. จัดให้มีการศึกษา อบรม พัฒนาระบบงานการสืบสวนและสอบสวน พัฒนาความรู้ และการประเมินสมรรถภาพการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และข้าราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ

² กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ข้อ 1

5. ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาที่เป็นคดีพิเศษ

6. ดำเนินการเกี่ยวกับงานกฎหมายและระเบียบที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

7. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรี หรือคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3.4 ลักษณะพิเศษของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

เนื้อหาอันเป็นสาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมอันเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้

ประการแรก คือ การปรับปรุงระบบการสอบสวนให้มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านดำเนินการสอบสวน โดยให้อัยการหรือผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ เป็นที่ปรึกษา ทั้งนี้เนื่องจากอาชญากรรมได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปในรูปแบบต่างๆ มากมาย บางครั้งอาชญากรมีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาประกอบอาชญากรรม ขณะเดียวกันต้องยอมรับว่าพนักงานสอบสวนฝ่ายเดียวไม่สามารถรอบรู้ได้ทุกเรื่อง โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับอาชญากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การค้นหาความจริงจึงต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความชำนาญพิเศษเข้ามาร่วมมือกันทำการสอบสวน แสวงหาพยานหลักฐานให้ได้ที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้นในส่วนนี้จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคความบกพร่องในการแสวงหาพยานหลักฐานในทางคดี

ประการที่สอง การกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นที่ปรึกษาในการสอบสวน เนื่องจากพนักงานอัยการเป็นผู้ที่เสนอพยานหลักฐานและมีประสบการณ์ในการดำเนินคดีในศาล ทำให้พนักงานอัยการรู้พยานหลักฐานที่ได้มานั้นเพียงพอให้ศาลพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ อีกประการหนึ่งเมื่อพนักงานอัยการเข้าร่วมตั้งแต่ต้นคดี จะทำให้ทราบข้อเท็จจริงที่แท้จริง ประกอบกับได้มีโอกาสตรวจสอบพยานหลักฐานในคดี จึงเป็นลักษณะการทำงานที่มีความต่อเนื่อง ตลอดจนพนักงานอัยการยังคงมีอำนาจในการทำความเห็นสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาอยู่เช่นเดิม อันเป็นไปตามหลักการถ่วงดุลย์การใช้อำนาจของพนักงานสอบสวน

ประการที่สาม พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีขอบเขตการใช้อำนาจตามกฎหมายเหนือกว่าเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นของรัฐ เนื่องด้วยความเป็นคดีพิเศษเริ่มตั้งแต่การสืบสวน การตรวจค้น การตรวจยึดทรัพย์สินหรือของกลาง การดักฟังการติดต่อสื่อสาร การจับกุม ตลอดจนการใช้อาวุธ ซึ่ง

อำนาจบางประการเป็นข้อยกเว้นของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้นโดยไม่ต้องมีหมายของศาล และการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารจากการติดต่อสื่อสาร

ประการที่สี่ การมีคณะกรรมการที่ปรึกษาการบริหารงานบุคคลพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นหลักประกันความมั่นคงและความเป็นอิสระในวิชาชีพ ทั้งนี้เพื่อมิให้มีการโยกย้ายพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้โดยมิชอบ ตลอดจนการมีเงินเดือนและค่าตอบแทนอย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในความยุติธรรมได้อย่างมีเกียรติ เพื่อที่จะมีต้องใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ในทางไม่สุจริต

3.5 ลักษณะของคดีพิเศษที่อยู่ในอำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ปัจจุบันมีผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความหมายของคำว่า “คดีพิเศษ” ไว้ดังนี้

1. คดีพิเศษ คือ คดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน เช่น คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หรือคดีข้อโกงประชาชน หรือคดีที่มีการร้องเรียนว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม³

2. คดีพิเศษเป็นคดีที่มีลักษณะการกระทำความผิดเป็นพิเศษแตกต่างจากการกระทำความผิดอาญาทั่วไปที่มีผลต่อสังคมมากและต้องใช้มาตรการพิเศษในการดำเนินคดี อาทิเช่น อาชญากรรมทางการเมือง อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมที่กระทำในรูปขององค์กรอาชญากรรม นอกจากนี้ยังรวมถึงคดีที่มีวิธีการดำเนินคดีพิเศษกว่าคดีทั่วไป เช่น คดีวิสามัญฆาตกรรม การดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดนพ.ศ.2473 การดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องอาญา พ.ศ.2535 เป็นต้น⁴

3. คดีพิเศษเป็นคดีที่อาศัยการประสานงานความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยเฉพาะคดีที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติอย่างร้ายแรง คดีอาชญากรรมข้ามชาติ คดีอาญาทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดลอม คดีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม⁵

³ คณิต ณ นคร, รายงานการประชุมทางวิชาการและสรุปผลการพิจารณาของคณะกรรมการบริหารและการยุติธรรม วุฒิสภา (เอกสารอัดสำเนา)

⁴ กุลพล พลวัน, การบริหารกระบวนการยุติธรรม. (กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์นิติธรรม,2544), หน้า 140 – 241.

⁵ สุทัศน์ เงินหมื่น, โฉมหน้ากระทรวงยุติธรรมใหม่ภายใต้รัฐธรรมนูญ.บทบัญญัติ.เล่มที่ 5 ตอน 2 (มิถุนายน, 2541) หน้า 6.

4. คดีพิเศษเป็นคดีที่มีความผิดทางอาญาบางประเภท เช่น คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ คดีเกี่ยวกับการประทุพทุฏจจริตมิชอบ คดีที่ต้องประสานงานกับสำนักงานอัยการสูงสุดและ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) คดีอาญาเกี่ยวกับนักการเมือง งานสอบสวนคดีที่อัยการต้องมีหน้าที่ยื่นคำร้องขอต่างๆ เช่น คดีขอให้ริบทรัพย์สินตามกฎหมาย ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กฎหมายฟอกเงิน การไต่สวนการตายกรณีวิสามัญฆาตกรรม คดีอาญาที่มีการร้องเรียนต่ออัยการสูงสุดว่าการสอบสวนไม่เป็นธรรม คดีความผิดที่เกี่ยวกับ ต่างประเทศหรือคดีที่อัยการสูงสุดเห็นสมควรโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี เป็นต้น⁶

5. คดีพิเศษเป็นคดีที่มีความซับซ้อนยุ่งยาก ซึ่งบางครั้งผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดจะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ทางเทคนิคเฉพาะทาง ได้มีการคิดวางแผนในการ กระทำความผิดไว้เป็นอย่างดี หรือคดีที่อาจจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงและเศรษฐกิจของประเทศ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน การฉ้อโกงประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการปั่นหุ้น ความผิดเกี่ยวกับการธนาคารและสถาบันการเงินต่างๆ ความผิดเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงภาษีอากร การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา⁷

6. อาชญากรรมหรือคดีพิเศษ หมายถึง อาชญากรรมที่มีลักษณะแตกต่างไปจาก อาชญากรรมพื้นฐานต่างๆ ไป อย่างเช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจและพาณิชย์ อาชญากรรมก่อ การร้าย เป็นต้น อาชญากรรมเหล่านี้มีความละเอียด ซับซ้อน ซึ่งยากแก่การควบคุม กระบวนการ มักไม่สามารถดำเนินการจัดการแก้ไขได้เพียงลำพัง ต้องอาศัยความร่วมมือและประสานงานกับ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งยังมีมาตรการที่พิเศษอื่นๆ ทางกฎหมายเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำ ความผิดให้ได้ผล เนื่องจากการกระทำความผิดประเภทนี้ มีความลึกลับซับซ้อน ผู้กระทำความผิด มักเป็นผู้มีอิทธิพล มีความรู้ มีอำนาจหรืออิทธิพลในสังคม ยากที่จะสืบสวนสอบสวนเอาผิดได้เช่น การกระทำความผิดต่างๆ ไป ดังนั้นขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดประเภทนี้ก็จะใช้ กระบวนการทางกฎหมายที่แตกต่างไปจากการดำเนินคดีกับคดีต่างๆ ไปด้วย⁸

⁶ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, แนวทางการจัดตั้งโครงสร้างกระบวนการยุติธรรมใหม่. บท บัญญัติ. เล่มที่ 5 ตอน 2 (มิถุนายน, 2541) หน้า 27.

⁷ ชาญเชาว์ ไชยยานุกิจ, กรมสอบสวนคดีพิเศษ:เอพีไอตำรวจไทย:ประชาชนได้อะไร?. ราชที่ 45:หน้า 182.

⁸ ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ และคณะ, อาชญากรรมพื้นฐานกับกระบวนการยุติธรรม. (กรุงเทพมหานคร:ห้างหุ้นส่วนจำกัด การพิมพ์พระนคร, 2531), หน้า 6.

ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นมาภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมซึ่งมีลักษณะพิเศษ จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตและลักษณะของคดีพิเศษ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดความสับสนและเพื่อให้ทราบว่าหน่วยงานใดจะเป็นผู้รับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนนั้น ๆ

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

มาตรา 3 บัญญัติว่า

"คดีพิเศษ" หมายความว่า คดีความผิดทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 21

มาตรา 21 " คดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ คดีความผิดทางอาญา ดังต่อไปนี้

(1) คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้และที่กำหนดในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของ กคพ. โดยคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าว จะต้องมึลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(ก) คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

(ข) คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจ หรือการคลังของประเทศ

(ค) คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรมหรือ

(ง) คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน

ทั้งนี้ตามรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่ กคพ. กำหนด

(2) คดีความผิดทางอาญาอื่นนอกจาก (1) ตามที่ กคพ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ในคดีที่มีการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท และบทใดบทหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ หรือคดีที่มีการกระทำความผิดหลายเรื่องต่อเนื่องหรือเกี่ยวพันกัน และความผิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนสอบสวนสำหรับความผิดบทอื่น หรือเรื่องอื่นด้วยและให้ถือว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีพิเศษ

บรรดาคดีใดที่ได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้วโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษให้ถือว่าการสอบสวนนั้นเป็นการสอบสวนในคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติแล้ว

บทบัญญัติในมาตรานี้ให้ใช้บังคับกับบุคคลที่เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิดด้วย"

การกำหนดนิยามความหมายของคดีพิเศษมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากทำให้ทราบว่าหน่วยงานใดจะเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดีนั้น เป็นการกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานผู้รับผิดชอบ แบ่งหน้าที่ได้อย่างชัดเจนและช่วยลดปัญหาในการทำงานซ้ำซ้อนกัน คดีพิเศษซึ่งอยู่ในอำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษในการสืบสวนสอบสวน ตามความหมายของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 สามารถแยกลักษณะคดีพิเศษได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

3.5.1 ลักษณะคดีพิเศษตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) ข้อ (ก) ถึงข้อ (ง)

คดีพิเศษตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) นั้น หมายถึง คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่ได้ถูกกำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และคดีอาญาดังกล่าวจะต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ด้วยจึงจะถือว่าเป็นคดีพิเศษตามความหมายของมาตรานี้

(ก) คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน

สภาพของสังคมในปัจจุบันได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน เช่น เศรษฐกิจ เทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้การติดต่อสื่อสารรวดเร็วยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อเอื้อประโยชน์และความสะดวกสบายให้แก่มนุษย์ทั้งสิ้น การพัฒนาดังกล่าวนั้นยังส่งผลกระทบต่อรูปแบบ เทคนิค และวิธีการในการประกอบอาชญากรรมเช่นเดียวกัน มีการพัฒนาไปสู่อาชญากรรมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น มีการติดต่อและร่วมมือระหว่างองค์กรที่กระทำผิดกฎหมายหลายองค์กรจนกลายเป็นองค์กรอาชญากรรม มีการปฏิบัติงานที่เป็นเครือข่ายอยู่ทั่วโลก ทำให้การปราบปรามมีความยากลำบากมากยิ่งขึ้นไม่สามารถที่จะกระทำเพียงรัฐเดียวหรือประเทศเดียวได้ แต่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหลายรัฐเข้าด้วยกัน

เนื่องจากการประกอบอาชญากรรมได้มีการนำเทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามาเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด และมีเทคนิคขั้นสูงในการทำลายหลักฐานในการกระทำความผิดจนไม่เหลือร่องรอย ทำให้ยากต่อการปราบปราม นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว อาจมีสาเหตุอื่นคือการที่ยังไม่มีกฎหมายใดที่มีประสิทธิภาพมาบังคับใช้เพื่อปราบปรามอาชญากรรมเหล่านั้น หรือมีแล้วแต่

กฎหมายดังกล่าวอาจยังไม่ทันสมัยไม่ให้อำนาจพิเศษแก่เจ้าหน้าที่ที่จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวน สอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน ทำให้ไม่อาจป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดให้ บรรลุผลอย่างเต็มที่ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการนำมาตรการพิเศษมาใช้กับการ กระทำความผิดที่มีลักษณะซับซ้อนเช่นนี้ เช่น การเข้าถึงข้อมูลหรือหลักฐาน การอนุญาตให้ เจ้าหน้าที่เข้าไปแฝงตัวในองค์กรต่างๆได้ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติการเพื่อหา ข้อมูลหรือนำพยานหลักฐานในการกระทำความผิดมาได้ก่อนที่พยานหลักฐานนั้นจะถูกทำลายไป และพยานหลักฐานนั้นถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย สามารถรับฟังเป็น พยานหลักฐานในการลงโทษผู้กระทำความผิดได้

(๒) คดีความผิดทางอาญาที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

อาชญากรรมในปัจจุบันนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อเหยื่ออาชญากรรมเท่านั้น มี อาชญากรรมหลายประเภทที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจ การคลังของประเทศ ได้แก่ ขบวนการก่อการร้าย อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เป็นต้น อาชญากรรมเหล่านี้ถือเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง อาจมีความ รุนแรงหรือมีวิธีการประกอบอาชญากรรมแตกต่างกันไป หากเป็นการก่อการร้ายก็จะมีผลกระทบ ต่อชีวิต ทรัพย์สิน ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชนทั่วไป เนื่องจาก ประชาชนหวาดกลัวว่าจะได้รับอันตราย ประเทศไทยนั้นก็กำลังประสบปัญหาดังกล่าวนั้นคือการ ก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ขณะนี้เกิดความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงกับ ประเทศชาติอย่างมากไม่ว่าจะเป็นชีวิตของประชาชนผู้บริสุทธิ์ ชีวิตของเจ้าหน้าที่รัฐที่ ปฏิบัติงานตามหน้าที่ รวมถึงเงินจำนวนมหาศาลที่นำไปใช้ซื้ออาวุธต่างๆ เช่น ปืนหรือเสื้อเกราะ เพื่อนำมาป้องกันปราบปรามเหล่าบรรดาผู้ก่อการร้ายดังกล่าว โดยรัฐยังไม่สามารถควบคุม สถานการณ์ได้ แต่หากเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจนั้น จะเป็นการกระทำความผิดที่ไม่รุนแรง ไม่ใช่กำลัง ส่วนใหญ่จะกระทำต่อทรัพย์สินของผู้เสียหายโดยตรง ซึ่งมีหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น การฉ้อโกง หลอกหลวง ต้มตุ๋น การปลอมแปลง ปกปิด ซ่อนเร้น มักจะร่วมกันกระทำความผิดด้วย วิธีการที่ได้ศึกษาและวางแผนกันมาก่อนเป็นอย่างดี จุดมุ่งหมายในการกระทำความผิดนั้นก็คือ ผลประโยชน์ รายได้มหาศาล ซึ่งก่อความเสียหายมากกว่าอาชญากรรมธรรมดาทั่วไป ตัวอย่างคดี ที่เกิดขึ้นในอดีตได้แก่ คดีแชร์แม่หม้อย คดีบีบีซี โดยส่งผลกระทบต่อความมั่นคง เศรษฐกิจของ ประเทศอย่างมาก รวมถึงภาพพจน์ในทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทำให้ ผู้ประกอบการต่างประเทศไม่เชื่อมั่นและไม่ยอมเข้ามาลงทุนในประเทศ

(ค) คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมหรืออาชญากรรมข้ามชาติ

องค์กรอาชญากรรม หมายถึง องค์กรที่ประกอบไปด้วยสมาชิกที่เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก สมคบกันเพื่อกระทำการและปฏิบัติการที่ผิดกฎหมายเพื่อให้บรรลุและได้รับผลประโยชน์มหาศาล จากการกระทำดังกล่าว โดยการเข้าร่วมกันนั้นมีลักษณะการดำเนินงานที่มีระบบและขั้นตอน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วองค์กรดังกล่าวจะประกอบกิจกรรมที่ผิดต่อกฎหมาย มีการบังคับบัญชาเป็นลำดับขั้น โดยสมาชิกขององค์กรจะต้องมีความจงรักภักดี ซื่อสัตย์ และรักษาความลับขององค์กรเป็นอย่างดี มีการใช้สัญลักษณ์ในการติดต่อและประสานงานกันระหว่างสมาชิกขององค์กร

บุคคลที่ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าอาจเป็นผู้ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง มีสถานภาพทางสังคมสูง และมีการดึงข้าราชการการเมืองเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรด้วย หรืออาจจัดหาเงินทุนที่จะให้ผลประโยชน์และการดูแลแก่ข้าราชการและนักการเมือง เพื่อแลกเปลี่ยนให้องค์กรได้ทำงานสะดวก รวมถึงจะใช้บุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเข้ามาร่วมทำงานด้วย องค์กรจะมีการจัดสรรเงินพิเศษในการดูแลเหล่าสมาชิกและบิรวาร รวมถึงครอบครัวให้อยู่อย่างสุขสบายด้วย และมีการหมุนเวียนทางการเงินค่อนข้างสูง เนื่องจากองค์กรมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานมาก เช่น ค่าจัดหาเครื่องมือ ค่าจ้างสมุนมือปืนรับจ้าง และค่าสินบนแก่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม เช่น ตำรวจ อัยการ ศาล นักการเมือง ทหารและทนายความ โดยใช้เงินในการวิ่งเต้นเป็นจำนวนมาก ดังนั้นองค์กรอาชญากรรมจึงมีความสามารถหลีกเลี่ยงในการถูกดำเนินคดี (Immunity from prosecution) เนื่องจากมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเรื่องการคอร์ปชั่นของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สามารถให้ผลประโยชน์ต่อการดำเนินงาน ทำให้การถูกจับกุมดำเนินคดีได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐกลุ่มดังกล่าว

องค์กรอาชญากรรมมีการพัฒนารูปแบบอย่างมากมาย เนื่องจากความเป็นโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีการสื่อสารที่ไร้ขีดจำกัด ทำให้โลกของเราเล็กลงเอื้อประโยชน์ให้อาชญากรรมประเภทนี้มีการขยายเครือข่ายไปทั่วโลก จึงเกิดรูปแบบอาชญากรรมใหม่ นั่นคือ องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnation - organized Crime) มีลักษณะการดำเนินงานเป็นกลุ่มองค์กร มีการขยายกิจกรรมการกระทำผิดไปยังประเทศอื่น ๆ หรือเป็นอาชญากรรมที่ไร้พรมแดน รูปแบบของอาชญากรรมเหล่านี้ เช่น การค้ายาเสพติดข้ามชาติ การค้าผู้หญิงและเด็กข้ามชาติ อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ การก่อการร้ายข้ามชาติ ลักษณะของอาชญากรรมประเภทนี้มีลักษณะพิเศษที่เป็นเครือข่าย และอาจจะนำไปสู่การสร้างอิทธิพลได้ด้วย

องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ องค์กรสหประชาชาติได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ต้องเป็นลักษณะของอาชญากรรมที่มีการลงมือกระทำความผิด ความผิดเกิด และ/หรือมีผลของการกระทำ ความผิดทั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมซึ่งเกี่ยวข้องกับมากกว่าหนึ่งประเทศ จากคำจำกัดความดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การกระทำความผิดไม่ว่าจะขั้นตอนใด เช่น ขั้นตอนเตรียมการ ลงมือ กระทำความผิดสำเร็จ

มีการกระทำในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอนในดินแดนมากกว่าหนึ่งประเทศ ก็สามารถเรียกได้ว่าเป็นอาชญากรรมข้ามชาติได้แล้ว ดังนั้นอาชญากรรมข้ามชาติจึงไม่ใช่เป็นปัญหาของประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นปัญหาระดับโลก ส่งผลให้แต่ละประเทศและองค์การระหว่างประเทศตื่นตัว และมีการร่วมมือที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง

ดังนั้น อาจสรุปสภาพองค์การอาชญากรรมข้ามชาติตามที่ยุทธศาสตร์สหประชาชาติแบ่งเป็น 10 ลักษณะ ดังนี้

1. การลักลอบค้ายาเสพติด (Illicit Trafficking in Drugs)
2. การลักลอบคนเข้าเมือง (Smuggling of illegal Migrants)
3. การค้าอาวุธ (Arms Trafficking)
4. การลักลอบค้าอาวุธนิวเคลียร์ (Trafficking in Nuclear Material)
5. องค์การอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย (Transnational Criminal Organized and Terrorism)
6. การค้าหญิงและเด็ก (Trafficking in Women and Children)
7. การลักลอบค้าชิ้นส่วนอวัยวะมนุษย์ (Trafficking in Body Parts)
8. การโจรกรรมและการลักลอบค้ายานพาหนะ (Theft and Smuggling of Vehicles)
9. การฟอกเงิน (Money Laundering)
10. ความผิดอื่นๆ (Other activities) เช่น อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ การโจรกรรมศิลปวัตถุ การให้สินบนเจ้าหน้าที่ตำรวจ การฉ้อโกงประกันภัยทางทะเล อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันในประเทศไทยประสบปัญหาหลายประการซึ่งเป็นข้อจำกัดและอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ ปัญหาหลักประการหนึ่งก็คือ องค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งมีการปฏิบัติงานอยู่ในประเทศไทยอย่างแพร่หลายและดำเนินการเป็นเครือข่ายมากมายในรูปองค์การอาชญากรรมทั้งในและต่างประเทศ ในธุรกิจที่ผิดกฎหมายหลายประเภท ทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติอย่างร้ายแรงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การค้ายาเสพติด การค้าผู้หญิงและเด็ก การลักลอบนำแรงงานเถื่อนเข้าและออกประเทศ การค่าน้ำมันเถื่อน การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การพนันและอาชญากรรมที่ต่อเนื่องจากการพนัน เช่น การติดตามทวงหนี้ด้วยวิธีการที่ทารุณโหดร้าย การเรียกเก็บค่าคุ้มครอง การฟอกเงิน การรับจ้างฆ่าคน การให้สินบนทุจริตคอร์รัปชันกับ

เจ้าพนักงาน เป็นต้น⁹

(ง) คติความผิดทางอาญาที่กระทำโดยผู้ทรงอิทธิพลเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน

ผู้ทรงอิทธิพล คือ บุคคลที่มีตำแหน่งสูงสุดในโครงสร้างขององค์กร เป็นผู้ออกคำสั่งในกิจกรรมต่างๆ และคอยรับรายได้และผลประโยชน์จากการกระทำขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่ผิดต่อกฎหมายหรือถูกกฎหมาย ดังนั้น ผู้ทรงอิทธิพล จึงหมายถึงบุคคลซึ่งมีความเหนือกว่าบุคคลอื่นในด้านอำนาจ เกียรติยศ ชื่อเสียงและความมั่นคง อย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งสามประการรวมกัน และให้ความหมายรวมถึงความสามารถในการใช้อำนาจนอกระบบบงการให้ผู้อื่นกระทำหรือไม่กระทำในทางที่ไม่ชอบธรรมหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อแสวงหารายได้หรือผลประโยชน์¹⁰

ปัจจุบันนี้ผู้ทรงอิทธิพลได้มีการพัฒนาและวิวัฒนาการอำนาจและอิทธิพลของตนเข้าไปสู่ระบบการเมือง ทั้งในภาคราชการและส่วนท้องถิ่น ส่วนภูมิภาคและในระดับประเทศ มีการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาจังหวัดเพื่อควบคุมอำนาจในส่วนท้องถิ่นที่ตนมีอำนาจ นอกจากนั้น ยังได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือจัดส่งบุคคลที่เป็นญาติหรือบุคคลที่ไว้วางใจได้ลงสมัครรับเลือกตั้งแทนตน ซึ่งถ้ากลุ่มบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของผู้ทรงอิทธิพลได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประกอบกับได้รับเลือกตั้งให้ทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารของประเทศ ย่อมส่งผลทำให้อำนาจอิทธิพลและบารมีของบุคคลดังกล่าวเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอย่างมากมาย ซึ่งในสังคมไทยได้เรียกบุคคลดังกล่าวว่า "เจ้าพ่อ" ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาอังกฤษว่า God father และมีผู้ให้ความเห็นว่าเจ้าพ่อมีความหมายใกล้เคียงกับมาเฟีย (Mafia) มาก คำว่าเจ้าพ่อของประเทศไทยนั้นมีขึ้นครั้งแรกในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 ซึ่งหมายถึง เจ้าถิ่น ผู้คุ้มครองถิ่น โดยระบุว่าเป็นแสลง จึงทำให้คำว่าเจ้าพ่อเป็นคำที่มีความหมายไปในเชิงอันตรายและเกี่ยวข้องกับการทำผิดกฎหมาย

เนื่องจากผู้ทรงอิทธิพลเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ดำรงตนอยู่ด้วยการกระทำด้วยตนเองหรือใช้ หรือจ้างวาน สนับสนุนการกระทำใดๆ ที่ผิดกฎหมายหรืออยู่เหนือกฎหมาย โดยผลของการกระทำนั้นจึงทำให้เป็นการบ่อนทำลายเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นอุปสรรคขัดขวางการดำเนินการตามเจตนารมณ์ของประชาชน

⁹ สำนักงานอัยการสูงสุด สถาบันกฎหมายอาญา, "การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ", เอกสารในการประชุม ธันวาคม 2544, หน้า 2.

¹⁰ สุรจิต พัฒนสาร, "ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายอั้งยี่: ชองโจรในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) , หน้า 14

หรือทำลายคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม กลุ่มผู้มีอิทธิพลนี้จึงเป็นขบวนการที่ผิดกฎหมาย ที่มีการดำเนินการเป็นเครือข่าย ประกอบด้วยตัวการหรือแกนนำ กองกำลัง หรือเครื่องมือ เช่น มือปืนรับจ้าง นักเลงหัวไม้ แนวนร่วมหรือผู้สนับสนุน เช่น ข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐ นักการเมือง ซึ่งจะมีพฤติกรรมที่สำคัญ ได้แก่ แก๊งผู้มีอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การฮั้วประมูลและขัดขวาง การเสนอการแข่งขันราคาในการประมูลงานของทางราชการ การเรียกรับผลประโยชน์จากโรงงาน ร้านค้า สถานประกอบการต่างๆ คิวรถจักรยานยนต์ และรถยนต์รับจ้างผิดกฎหมาย การลักลอบ ขนสินค้าหนีภาษี น้ำมันเถื่อน บุหรี่ ลักลอบจัดให้มีบ่อนการพนัน ลักลอบค้าอาวุธ บุกรุกที่ดิน สาธารณะ หรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การหลอกลวงต้มตุ๋นนักท่องเที่ยว การ รับจ้างทวงหนี้ด้วยการข่มขู่หรือใช้กำลัง การหลอกลวงประชาชนไปทำงานต่างประเทศ การ ลักลอบนำคนเข้า-ออก และอยู่ในราชอาณาจักรโดยผิดกฎหมาย เป็นต้น

การกระทำความผิดโดยผู้ที่มีชื่อเสียง อิทธิพลและมีอำนาจ บางครั้งอาจไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดโดยตรง แต่เป็นผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนให้บุคคลอื่นกระทำความผิดแทน โดยใช้อำนาจหรือ ตำแหน่งของตนเป็นเครื่องป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบได้ ทำให้รัฐไม่สามารถดำเนินการทาง กฎหมายเพื่อพิสูจน์ความผิดของบุคคลดังกล่าวได้ และจำเป็นต้องปล่อยตัวไป อันเนื่องมาจาก ความเกรงกลัวต่ออิทธิพลของบุคคลผู้นั้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขปัญหการ จับกุม แสวงหาหลักฐานเพื่อนำมาดำเนินคดีกับผู้ที่มีอิทธิพลกระทำความผิดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบัน ได้มีการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวแล้วทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ได้แก่ มีการศึกษารูปแบบ ลักษณะ ผู้มีอิทธิพลอย่างจริงจัง รวมถึงการนำเสนอวิธีการป้องกันและปราบปราม รวมถึงรัฐบาลได้จัดตั้งหน่วยงานที่มีความชำนาญพิเศษขึ้นมาแล้วนั่นคือกรม สอบสวนคดีพิเศษหรือ DSI นั่นเอง และได้มีการพัฒนากฎหมายในการป้องกันและปราบปรามผู้มี อิทธิพล และขยายขอบเขตการประสานงานระหว่างหน่วยงานของต่างประเทศด้วย ขณะเดียวกันก็ เร่งพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีใหม่ที่เกี่ยวข้อง กับการปฏิบัติงานด้วย

ปัจจุบันมีคดีที่เข้าลักษณะพิเศษตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) และคดีความผิดทางอาญา อื่นที่กฎหมายกำหนดไว้ในบัญญัติท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มีทั้งสิ้น 27 คดีความผิด นอกจากนี้ยังรวมถึงคดีอาญาอื่นๆ ที่เกินขีดความสามารถของหน่วยงานราชการที่มี อยู่ในปัจจุบันหรือคดีที่ร่วมปฏิบัติแล้วเกิดผลดีต่อทางราชการ หรือเป็นคดีอาญาพิเศษที่ส่งผล กระทบต่อความมั่นคงเศรษฐกิจ และสังคม แต่ไม่ว่าจะเป็นความผิดตามบัญญัติท้ายพระราชบัญญัติ หรือคดีอาญาอื่น ก็ต้องมีลักษณะและรายละเอียดของการกระทำผิดเบื้องต้นอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) (ก) (ข) (ค) หรือ (ง) อีกทั้งจะต้องเป็นไปตามลักษณะ

ของการกระทำที่ กคพ. กำหนดด้วย กฎหมายที่ถูกกำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ทั้ง 27 คดีความผิดนั้นได้มีการกำหนดรายละเอียดลักษณะของการกระทำความผิดตามประกาศของ กคพ. ดังนี้¹¹

(1) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 12 มาตรา 15 มาตรา 15/1 และมาตรา 15/2 แห่งพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีจำนวนผู้เสียหายตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไป หรือมีจำนวนเงินที่กู้ยืมรวมกันตั้งแต่ยี่สิบล้านบาทขึ้นไป

(2) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 51 ทั้งนี้ไม่รวมการไม่ปฏิบัติตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 และมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542

(3) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 40 และมาตรา 46 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505

(4) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 71 มาตรา 75 วรรคสอง มาตรา 75 ทวิ มาตรา 75 ตริ มาตรา 75 จัตวา มาตรา 75 เบญจ มาตรา 75 ฉ มาตรา 75 สัตต มาตรา 75 อัฐ มาตรา 75 นว มาตรา 75 ทศ มาตรา 75 เอกาทศ และมาตรา 78 แห่งพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522

(5) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเล่นแชร์

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 16 มาตรา 17 มาตรา 18 และมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ พ.ศ. 2534 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีนายวงแชร์ หรือมีผู้จัดให้มีการเล่นแชร์ โดยมีสมาชิกวงแชร์รวมกันทุกวงตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไป หรือมีทุนกองกลางต่อหนึ่งงวดรวมกันทุกวงเป็นมูลค่าตั้งแต่ยี่สิบล้านบาทขึ้นไป

(6) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน

---

¹¹บัญชีท้ายประกาศ กคพ. (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548 เรื่อง การกำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิด ตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 8 และมาตรา 8 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2485 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีราคาหรือมูลค่าเป็นเงินตราต่างประเทศตั้งแต่ห้าสิบล้านบาทขึ้นไป

(7) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 12 และมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีกระทำความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาเพื่อเป็นผู้มีสิทธิทำสัญญากับหน่วยงานของรัฐซึ่งมีวงเงินหรือมูลค่าตั้งแต่หนึ่งร้อยล้านบาทขึ้นไป

(8) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 48 มาตรา 49 มาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีกระทำความผิดในลักษณะเป็นแหล่งผลิต แหล่งจำหน่าย หรือได้นำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยมีสิ่งของหรือสินค้าไว้ในครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมิได้เป็นความผิด อันมีมูลค่าตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป

(9) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีสินค้าหรือราคาตามท้องตลาดตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีผู้เสียหายตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไป ทั้งนี้ไม่รวมถึงการฝ่าฝืน มาตรา 23 มาตรา 24 มาตรา 25 และมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และคดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 58 และมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

(10) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 108 มาตรา 109 มาตรา 110 และมาตรา 114 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีกระทำความผิดในลักษณะเป็นแหล่งผลิต แหล่งจำหน่าย สถานที่รับซื้อ สถานที่เก็บสินค้า หรือได้นำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยมีสิ่งของหรือสินค้าไว้ในครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิดหรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิดหรือซึ่งมิได้เป็นความผิดอันมีมูลค่าตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป

(11) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเงินตรา

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2501 ที่มีหรือมีมูลค่าน่าเชื่อถือว่ามีการกระทำความผิดในลักษณะเป็นการทำ จำหน่าย ใช้หรือนำออกใช้ซึ่งวัตถุหรือเครื่องหมายใดๆ แทนเงินตราอันมีมูลค่าตั้งแต่หนึ่งล้านบาทขึ้นไป

(12) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการชดเชยค่าภาษีสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักร

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 31 และมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติชดเชยค่าภาษีอากรสินค้าส่งออกที่ผลิตในราชอาณาจักร พ.ศ. 2524 ไม่ว่าจะเป็ความผิดกรรมเดียวหรือหลายกรรมต่างกัน ที่มีหรือมีมูลค่าน่าเชื่อถือว่ามีการยื่นขอรับเงินชดเชยหรือมีการจ่ายเงินชดเชยรวมเป็นเงินตั้งแต่สิบล้านบาทขึ้นไป

(13) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485

(14) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 193 มาตรา 197 มาตรา 216 มาตรา 217 มาตรา 221 และมาตรา 222 แห่งพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535

(15) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 60 และมาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ที่มีความผิดมูลฐานเป็นคดีพิเศษซึ่งอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับการยกยอก หรือฉ้อโกง หรือประทุษร้ายต่อทรัพย์ หรือกระทำความทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ กฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งกระทำโดยกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงิน หรือความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

(16) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 48 มาตรา 48 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 ที่มีหรือมีมูลค่าน่าเชื่อถือว่ามีการกระทำในลักษณะที่เป็นแหล่งผลิตในลักษณะโรงงานจำพวกที่ 3 ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน ที่มีกำลังแรงม้าเครื่องจักรตั้งแต่ห้าสิบล้านวัตต์ขึ้นไป หรือมีคนงานตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไป หรือคดีที่มีหรือมีมูลค่าน่าเชื่อถือว่าได้นำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเข้ามาในราชอาณาจักรอันมีมูลค่าตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป และคดีที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 57 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

(17) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 69 มาตรา 70 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2534 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีกระทำความผิดในลักษณะเป็นสถานที่ผลิตแหล่งจำหน่าย สถานที่เก็บสินค้า หรือได้นำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยมีสิ่งของหรือสินค้าไว้ในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมิใช่เป็นความผิดอันมีมูลค่าตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป

(18) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 98 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เฉพาะในกรณีที่ทำในเนื้อที่เกินกว่าห้าสิบไร่ขึ้นไป และคดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

(19) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 85 มาตรา 86 และมาตรา 88 แห่งพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีกระทำความผิดในลักษณะเป็นแหล่งผลิตแหล่งจำหน่าย สถานที่เก็บสินค้า หรือได้นำเข้ามาในราชอาณาจักร โดยมีสิ่งของหรือสินค้าไว้ในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมิใช่เป็นความผิดอันมีมูลค่าตั้งแต่ห้าแสนบาทขึ้นไป

(20) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 278 มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 296 มาตรา 297 มาตรา 301 มาตรา 306 ถึงมาตรา 315 แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535

ข้อสังเกตในประกาศ กคพ. เรื่อง การกำหนดรายละเอียดลักษณะของการกระทำความผิดตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และบัญชีท้ายประกาศ กคพ. ออกตามความในมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 นี้จะเห็นได้ว่ามีรายละเอียดการกระทำความผิดตามกฎหมายเพียง 20 ฉบับเท่านั้น แต่กฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มีทั้งสิ้น 22 ฉบับ เนื่องจากคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน และคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน กฎหมายทั้งสองฉบับนี้ไม่มีบทกำหนดโทษทางอาญานั้นเอง แต่ทั้งนี้ก็ยังคงอยู่ในอำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษหากความผิดตาม

กฎหมายทั้งสองฉบับมีลักษณะพิเศษตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

ต่อมาได้มีกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติม ตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547¹² ซึ่งกำหนดให้คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายดังต่อไปนี้ที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) เป็นคดีพิเศษเพิ่มเติมจากบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 และมีรายละเอียดของการกระทำ ความผิด¹³ ดังนี้

(1) คดีความผิดตามประมวลรัษฎากร

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 37 มาตรา 90/4 มาตรา 90/5 และมาตรา 91/21 (7) แห่งประมวลรัษฎากร ไม่ว่าจะมีความผิดกรรมเดียวหรือหลายกรรมต่างกัน ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่าเป็นเหตุให้รัฐขาดรายได้เป็นเงินภาษีอากรรวมเบียดปรับและเงินเพิ่มตั้งแต่ห้าสิบล้านบาทขึ้นไป

(2) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 27 มาตรา 27 ทวิ มาตรา 60 มาตรา 96 และมาตรา 97 ทศ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ไม่ว่าจะมีความผิดกรรมเดียวหรือหลายกรรมต่างกัน ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีของกลางมูลค่าราคาของรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้วรวมเป็นเงินตั้งแต่สามสิบล้านบาทขึ้นไป หรือมีการซื้อค่าภาษีหรือขอคืนค่าภาษีโดยทุจริตเป็นเงินตั้งแต่ยี่สิบล้านบาทขึ้นไป

(3) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยภาษีสรรพสามิต

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 147 มาตรา 161 มาตรา 162 มาตรา 165 และมาตรา 167 แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 ไม่ว่าจะมีความผิดกรรมเดียวหรือหลายกรรมต่างกัน ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีมูลค่าหรือปริมาณของสินค้าหรือบริการที่คำนวณเป็นเงินตั้งแต่สิบล้านบาทขึ้นไป

---

¹²ประกาศราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2547 หน้า 2 เล่ม 121 ตอนพิเศษ 71 ก

¹³ บัญชีท้ายประกาศ กคพ. (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548 เรื่อง การกำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิด ตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

(4) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสุรา

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 33 มาตรา 33 ทวิ มาตรา 33 ตริ มาตรา 34 และมาตรา 34 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีปริมาณสุราตั้งแต่หนึ่งหมื่นลิตรขึ้นไป

(5) คดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาสูบ

คดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 49 และมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 ที่มีหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีปริมาณยาสูบหรือยาเส้นน้ำหนักตั้งแต่หนึ่งล้านกรัมขึ้นไป

3.5.2 ลักษณะคดีพิเศษตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (2)

ความผิดทางอาญาอื่นนอกจากตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) ซึ่ง กคพ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่¹⁴ คดีประเภทนี้จึงเป็นดุลพินิจของ กคพ. ที่จะกำหนดขึ้น นอกเหนือจากประเภทที่หนึ่ง ไม่ว่าจะเป็คดีที่มีการกระทำความผิดขึ้นแล้ว หรือยังไม่มีอาการกระทำความผิดก็ตาม¹⁵ โดยบุคคลดังต่อไปนี้ มีสิทธิร้องขอให้ กคพ. มีมติให้คดีความผิดทางอาญาใดเป็นคดีพิเศษคือ

- (1) กรรมการคดีพิเศษ
- (2) ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- (3) สำนวนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ¹⁶

ในการพิจารณาของ กคพ. เพื่อมีมตินั้นควรต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่จำเป็นและเหมาะสม โดยคำนึงถึงลักษณะตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) (ก) (ข) (ค) หรือ (ง)¹⁷ และคณะกรรมการคดีพิเศษมีอำนาจเพียงลงมติว่าคดีใดเป็นคดีพิเศษเท่านั้นตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 วรรคหนึ่ง (2) ประกอบด้วยมาตรา 10 (3) แต่

¹⁴พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 (2)

¹⁵ธาริต เพ็งดิษฐ์, พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 พร้อมคำอธิบายรายมาตรา. (กรุงเทพ:นิติธรรม เพลส,2547), หน้า 78.

¹⁶ ประกาศ กคพ. เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการในการร้องขอและเสนอให้ กคพ. มีมติให้คดีความผิดทางอาญาใดเป็นคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

¹⁷ข้อสั่งเกิดของคณะกรรมการวิสามัญและคณะกรรมการร่วมกันพิจารณา (ร่าง) พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

บทบัญญัติดังกล่าวมิได้ให้อำนาจคณะกรรมการคดีพิเศษ มีอำนาจในการเพิกถอนมติเดิมจากที่เป็นคดีพิเศษให้ไม่เป็นคดีพิเศษอีกต่อไป และให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติรับกลับไปทำการสอบสวนเช่นเดิมไม่ได้

การที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดให้มีคดีพิเศษที่เกิดจากการลงคะแนนเสียงของคณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) นี้ ก็ด้วยความจำเป็นว่าคดีพิเศษบางเรื่องหรือบางฐานความผิดอาจไม่ได้กำหนดให้เป็นคดีพิเศษไว้ในมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แต่โดยเหตุผลความจำเป็นเฉพาะรายอาจเป็นเรื่องที่รุนแรงก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมหรือมีความยุ่งยาก ซับซ้อนในการสืบสวนสอบสวน หรือเหตุจำเป็นอันเหมาะสมอื่น จึงได้กำหนดให้ กคพ. สามารถใช้ดุลพินิจกำหนดให้คดีความผิดบางเรื่องหรือบางฐานความผิดนั้นๆ เป็นคดีพิเศษขึ้น แต่ทั้งนี้จะต้องมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่¹⁸ ซึ่งปัจจุบัน กคพ. ได้มีมติให้คดีดังนี้เป็นคดีพิเศษ

1. คดีบริษัท ออโต้อัลลายแอนซ์ (ประเทศไทย) จำกัด กับพวก ถูกกล่าวหาว่าร่วมกันลำแดงเท็จ หลีกเลี่ยงอากร ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ที่แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว
2. คดีตามสำนวนคดีอาญาของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเจาะไอร้อง ที่ 10/2547
3. คดีตามสำนวนคดีอาญาของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเจาะไอร้อง ที่ 21/2547¹⁹
4. คดีฆาตกรรมเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตและนักธุรกิจชาวซาอุดีอาระเบียระหว่างปี พ.ศ. 2532 ถึงพ.ศ. 2536
5. คดีทุจริตโครงการแทรกแซงตลาดยางพาราระหว่างปี พ.ศ. 2542 ถึงพ.ศ. 2543 ขององค์การสวนยาง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์²⁰
6. คดีตามสำนวนคดีอาญาของสถานีตำรวจภูธรอำเภอบ้านนั้งस्ता ที่ 68/2545
7. คดีตามสำนวนคดีอาญาของสถานีตำรวจภูธรอำเภอธารโต ที่ 17/2546
8. คดีตามสำนวนคดีอาญาของสถานีตำรวจภูธรอำเภอสู้ครืน ที่ 19/2546
9. คดีตามสำนวนคดีอาญาของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเจาะไอร้อง ที่ 2/2547

¹⁸ ธาริต เพ็งดิษฐ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 78.

¹⁹ ประกาศกรมสอบสวนคดีพิเศษ เรื่อง มติคณะกรรมการคดีพิเศษ ในการประชุมครั้งที่ 3/2547 เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2547

²⁰ ประกาศกรมสอบสวนคดีพิเศษ เรื่อง มติคณะกรรมการคดีพิเศษ ในการประชุมครั้งที่ 4/2547 เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2547

10. คดีสืบสวนและสอบสวนผู้มีอิทธิพล ที่พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรี ผู้อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ ได้มอบหมายและเห็นชอบให้รองศาสตราจารย์ ธงทอง จันทรางศุ รองปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานอนุกรรมการในการสอบสวนข้อเท็จจริง กรณีการกระทำความผิดของผู้มีอิทธิพลในพื้นที่จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และจากการสืบสวนพบว่า ผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ดังกล่าวมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่ากระทำความผิด เกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด คำสืบคำนี้ภาษี คำอาวุธ เป็นต้น

11. คดีตามสำนวนคดีอาญาของตำรวจน้ำภูเก็ต ที่ 133/2545²¹

12. คดีสังหารนายเจริญ วัดอักษร

3.5.3 คดีพิเศษตามมาตรา 21 วรรคสอง

คดีพิเศษตามมาตรา 21 วรรคสอง หมายถึง คดีที่ไม่ใช่คดีพิเศษแต่ให้ถือว่าเป็นคดีพิเศษ มีดังต่อไปนี้

1. คดีที่มีการกระทำความผิดกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท และมีบทใดบทหนึ่ง จะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

2. คดีที่มีการกระทำความผิดหลายเรื่องต่อเนื่องหรือเกี่ยวพันกัน และความผิดเรื่องใด เรื่องหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

3. บรรดาคดีที่ได้สอบสวนเสร็จแล้วโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

เนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาบางอย่างนั้นเป็นการกระทำความผิดที่อาจเป็น ความผิดกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 หรืออาจ เป็นความผิดหลายเรื่องต่อเนื่องหรือเกี่ยวพันกัน พยานหลักฐานของคดีลักษณะเช่นนี้จึงมัก เกี่ยวข้องผูกพันกัน จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานชุดเดียวกันในการดำเนินคดีผู้ต้องหา เมื่อเกิดคดี มีลักษณะเช่นนี้ขึ้น หากจะให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษสอบสวนแต่คดีที่อยู่ใน อำนาจสืบสวนสอบสวนของตนแล้ว จะทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดีได้ ดังนั้นเพื่อเป็น การป้องกันปัญหาดังกล่าว พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 วรรค

²¹ ประกาศกรมสอบสวนคดีพิเศษ เรื่อง มติคณะกรรมการคดีพิเศษ ในการประชุมครั้งที่ 5/2547 เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2547

สอง จึงบัญญัติให้คดีที่เป็นความผิดกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท หรือความผิดหลายเรื่อง ต่อเนื่องหรือเกี่ยวพันกัน และบทใดบทหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งจะต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนสอบสวนในความผิดบทอื่นหรือเรื่องอื่นที่กฎหมายไม่ได้กำหนดให้เป็นคดีพิเศษได้ด้วย และให้ถือว่าคดีอื่นหรือเรื่องอื่นซึ่งเกี่ยวพันกันนั้นเป็นคดีพิเศษ และให้ถือว่าคดีซึ่งได้สอบสวนเสร็จแล้วโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้นเป็นการสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ตัวอย่างเช่น นาย ก. กับพวกชักชวนผู้เสียหายจำนวนหกสิบคนและบุคคลอื่นให้นำเงินมาลงทุนกับบริษัท อ. เพื่อประกอบกิจการสั่งซื้อสินค้าล่วงหน้าเพื่อแก๊งกำไร ทั้งๆที่ นาย ก. รู้อยู่ว่าบริษัท อ. ไม่มีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการดังกล่าวและการประกอบกิจการที่อ้างถึงจะมีขึ้นไม่ได้อย่างแน่นอน การกระทำของ นาย ก. กับพวกจึงเป็นการหลอกลวงผู้เสียหายทั้งหกสิบคนและบุคคลต่างๆไปไม่จำกัดว่าเป็นใคร อันเป็นการหลอกลวงประชาชนด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกโดยเจตนาทุจริต ทำให้ผู้เสียหายทั้งหกสิบคนหลงเชื่อมอบเงินให้แก่ นาย ก. กับพวกไป นาย ก. กับพวกจึงมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 วรรคแรก และการกระทำของ นาย ก. กับพวกดังกล่าวเป็นการกู้ยืมเงินตามพระราชกำหนดการกู้ยืมที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 3 และเป็นการชักชวนว่าในการกู้ยืมเงิน นาย ก. หรือบริษัท อ. จะจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงินได้กำหนดไว้ โดยนาย ก. รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่านาย ก. หรือบริษัท อ. จะนำเงินจากผู้เสียหายทั้งหกสิบคนหรือรายอื่นมาจ่ายหมุนเวียนให้แก่ผู้เสียหายทั้งหกสิบคน หรือนาย ก. รู้หรือควรรู้อยู่แล้วว่า นาย ก. หรือบริษัท อ. ไม่สามารถประกอบกิจการใด ๆ โดยชอบด้วยกฎหมายที่จะให้ผลประโยชน์ตอบแทนพอเพียงที่จะนำมาจ่ายดอกเบี้ยตามสัญญาได้ เป็นเหตุให้นาย ก. กับพวก หรือบริษัท อ. ได้กู้ยืมเงินไป นาย ก. จึงมีความผิดตามมาตรา 4 และมาตรา 12 แห่งพระราชกำหนดดังกล่าวอีกบทหนึ่ง

จากตัวอย่างข้างต้น นาย ก. มีความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมายในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 (1) ถือว่าเป็นคดีพิเศษ เนื่องจากมีผู้เสียหายตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไป²² จึงอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และการกระทำของนาย ก. ยังเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 ซึ่งเป็นคดีธรรมดาที่อยู่ในอำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวน

²² ประกาศ กคพ. เรื่อง การกำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

ทั่วไป เมื่อการกระทำความผิดนี้เป็นการกระทำความผิดครั้งเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท และบทใดบทหนึ่งอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจึงมีอำนาจสืบสวนสอบสวนสำหรับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343 ด้วย และถือว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นคดีพิเศษ ตามความหมายของมาตรา 21 วรรคสอง

จากการศึกษาถึงลักษณะของคดีพิเศษ และคดีพิเศษที่อยู่ในอำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ จะเห็นได้ว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษถูกจัดตั้งขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการที่จะป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดซึ่งมีลักษณะพิเศษ ส่งผลกระทบต่อประเทศชาติอย่างมากไม่ว่าจะเป็นด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ การคลัง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยหลักในการกระทำความผิดก็คือเงินหรือทรัพย์สิน ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินนี้มักถูกนำไปผ่านกระบวนการทำให้ดูเหมือนเป็นเงินที่สะอาดหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า “การฟอกเงิน” แล้วนำเงินที่ผ่านการฟอกแล้วกลับมาใช้เพื่อขยายเครือข่ายอาชญากรรม รวมถึงคุ้มครองความมั่นคงให้กับองค์กรอาชญากรรมต่อไป ทำให้องค์กรอาชญากรรมมีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น ซึ่งยากแก่การป้องกันและปราบปราม และเป็นการยากที่จะสาวไปถึงตัวผู้บงการที่แท้จริงได้ นอกจากนี้การฟอกเงินมักจะเกี่ยวเนื่องกับอาชญากรรมร้ายแรงและมักจะกระทำผิดในรูปของกลุ่มหรือองค์กร และมีลักษณะข้ามเขต ข้ามพรมแดนประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างรุนแรงและยากแก่การปราบปราม ปัจจุบันทั่วโลกจึงถือว่าการฟอกเงินเป็นความผิดอาญาที่ร้ายแรง การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินสำหรับประเทศไทยยังเป็นเรื่องใหม่ อีกทั้งลักษณะของอาชญากรรมประเภทนี้ก็มีความซับซ้อน ยากแก่การสืบสวนสอบสวนเพื่อเอาผิดแก่ผู้กระทำผิด นอกจากนี้วิวัฒนาการของเทคโนโลยีก็ยิ่งเปิดโอกาสให้การฟอกเงินเป็นไปได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น²³ จากเหตุผลข้างต้นเพื่อให้การปราบปรามการฟอกเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการฟอกเงินไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มีผลให้การฟอกเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานซึ่งมีลักษณะเป็นคดีพิเศษตามที่กฎหมายกำหนด คือ ความผิดเกี่ยวกับการยกยอก หรือฉ้อโกง หรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน หรือกระทำทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจ

---

²³สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน, วารสาร ปส.สัมพันธ์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 30 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2544), หน้า 15.

เครดิตฟองซิเออร์ กฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งกระทำโดยกรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดที่รับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงิน หรือ ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร จะต้องดำเนินการสืบสวน สอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ซึ่งจะเห็นได้ว่ามิใช่คดีความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทั้งหมดจะอยู่ในอำนาจหน้าที่ของ กรมสอบสวนคดีพิเศษ แต่เฉพาะคดีความผิดฐานมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงินที่อยู่ท้ายบัญชีพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เข้า ลักษณะมาตรา 21 ของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เท่านั้น ที่กรมสอบสวน คดีพิเศษจะเข้าไปดำเนินการได้

3.6 การสอบสวนคดีพิเศษในต่างประเทศเปรียบเทียบกับประเทศไทย

3.6.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา²⁴

3.6.1.1 แนวคิดในการจัดตั้งหน่วยงานสืบสวนกลางของสหรัฐอเมริกา (The Federal Bureau of Investigation หรือ FBI)

FBI มีจุดเริ่มต้นมาจากกองกำลังพิเศษ (Force of Special Agent) ซึ่งจัดตั้งขึ้น เมื่อปี ค.ศ. 1908 โดยอธิบดีกรมอัยการ (Attorney General) ชื่อ โบนาพาร์ต (Charles J. Bonaparte) ในสมัยของประธานาธิบดีรูสเวลท์ (Theodore Roosevelt) และมีวิวัฒนาการมา จนกระทั่งวันที่ 10 พฤษภาคม 1924 กองกำลังพิเศษได้รับการสถาปนาเป็น The Federal Bureau of Investigation หรือ FBI ลังกัดกระทรวงยุติธรรม โดยมี Attorney General เป็นผู้บังคับบัญชา สูงสุด ในกระทรวงยุติธรรม (Department of Justice) Attorney General เป็นตำแหน่งที่ได้รับ

²⁴ สรุปความจาก

- Atan G. Theoharis, T.G. Povada, Susan Rosenfeld and Richard Gid Power .2000. The FBI a Comprehensive reference Guide. New York.

- Sanford J. Edgar. 1968. FBI Little .Brown and company. Boston. Toronto.

- The Story of the FBI, Cowles Magazine, INC, 1974, by the Editors of Lock

- The FBI in Peace and War, G.P. Putnam Sons, New York, 1943, Federick L. Colins, (Ace Books, INC)

การแต่งตั้งจากประธานาธิบดีโดยความเห็นชอบจากรัฐสภาและเป็นรัฐมนตรีคนหนึ่งในคณะรัฐมนตรีด้วย มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารด้านการบังคับตามกฎหมาย (Law Enforcement) และเป็นเจ้าหน้าที่ทางกฎหมายสูงสุด (Chief legal officer) ดังนั้น Attorney General จึงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดในหน่วยงานสอบสวน FBI ด้วย ในปี 1919 ได้มีการแต่งตั้งให้ William J. Finch ผู้ซึ่งเคยเป็นหัวหน้างานราชการลับเป็นผู้อำนวยการหน่วยงานสอบสวน FBI

ทั้งนี้ หน่วยงาน FBI ในช่วงเริ่มแรกตั้งได้ประสบอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย แม้ว่า FBI จะมีบุคลากรมีประสิทธิภาพโดยผ่านการฝึกอบรมแบบเข้มข้น (intensive training) แต่ผู้อำนวยการ FBI ในช่วงนั้นมีความเห็นว่า FBI อยู่ในฐานะเหมือนคนแต่งตัวพร้อมแล้วแต่ไม่มีแหล่งที่จะไปหรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ามีแหล่งที่จะไปมากมายแต่ไม่มีอำนาจที่จะไปเพราะมิได้รับอนุญาต ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบว่า FBI พร้อมทั้งจะปฏิบัติการอย่างเต็มที่แต่ขาดเพียงอำนาจตามกฎหมาย เช่น ไม่มีอำนาจในการจับกุมและไม่สามารถพกปืนได้และอาจกล่าวได้ว่าในช่วงของการแรกตั้งนั้นสภาคองเกรสซึ่งได้รับเลือกจากประชาชนมีความพอใจที่จะให้ FBI อยู่ในฐานะเป็นผู้เฝ้าระวังหรือ WATCHDOG ซึ่งปราศจากปากที่จะเห่าและฟันที่จะกัด ทั้งนี้สภาคองเกรสมีความหวั่นเกรงกระแสซึ่งรัฐบาลกลางของสหรัฐฯ ใช้อำนาจล่งล้ำเข้าไปในอำนาจหน้าที่ระดับท้องถิ่นของมลรัฐต่างๆ และ FBI ในฐานะเป็นกลไกของรัฐบาลกลางก็กลายเป็นเหยื่อของกระแสความหวั่นเกรงในครั้งนี้ด้วย

ในปี 1892 ขณะนั้นรูสเวลต์ยังมีตำแหน่งกรรมาธิการร่างกฎหมายอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร (Civil Service Commissioner) รูสเวลต์ได้พูดถึงการปฏิรูปด้านการบังคับใช้กฎหมายกลาง (Federal Law Enforcement) ในช่วงเวลานั้นการบังคับใช้กฎหมายมีลักษณะทางการเมืองมากกว่าการอาศัยหลักการแบบมืออาชีพ รูสเวลต์เป็นผู้เสนอหลักการให้มีการทดสอบคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นตำรวจ รูสเวลต์ และโบนาพาร์ทเป็นผู้ที่มีความคิดก้าวหน้า (Progression) ทั้งคู่มีความเห็นเช่นเดียวกันว่าควรใช้ประสิทธิภาพและความเชี่ยวชาญเท่านั้น ไม่ใช่ระบบเส้นสายมาเป็นตัวคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

รูสเวลต์เป็นประธานาธิบดีเมื่อปี 1901 และหลังจากนั้น 4 ปี ได้แต่งตั้งโบนาพาร์ทเป็นอธิบดีกรมอัยการในปี 1908 โบนาพาร์ทจึงได้เริ่มจัดตั้งหน่วยงานสืบสวนพิเศษขึ้นมา เพื่อการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมระดับชาติ หมายถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องของระหว่างรัฐหลายรัฐและอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐบาลกลางประกอบด้วยนักสืบเอกชน ตำรวจ หน่วยสายลับ เป็นต้น ซึ่งต่อมากลายเป็นส่วนหนึ่งของ FBI ในช่วงเวลานั้นการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษระดับรัฐบาลนี้ถือเป็นเรื่อง

ใหม่ที่มีผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เนื่องจากระบบรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาเป็นระบบที่มีรัฐบาลกลาง (Federalism) เป็นผู้มีอำนาจควบคุมรัฐต่างๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องระหว่างรัฐ เช่น การค้าขาย หรือ การติดต่อระหว่างประเทศ โดยที่อำนาจอื่นๆ นั้นเป็นของรัฐแต่ละรัฐ เป็นอำนาจปกครองเบ็ดเสร็จ ต่อมาการสื่อสารและการคมนาคมระหว่างรัฐต่างๆ สะดวกมากขึ้น ทำให้คนเริ่มยอมรับการที่รัฐบาลกลางจะเข้ามามีบทบาทและมีอำนาจในงานสืบสวนระหว่างรัฐมากขึ้น

ระหว่างปี 1900 ถึง 1918 ประชาชนทั่วไปมีความเชื่อว่าการแทรกแซงของรัฐบาลโดยมีผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะนั้น (Government Intervention) สามารถจะสร้างคุณประโยชน์ขึ้นในสังคมอุตสาหกรรมได้ ประธานาธิบดีรูสเวลต์เป็นผู้ก่อให้เกิดลัทธินิยมความก้าวหน้าในระดับชาติ (progressivism) หน่วยงานสืบสวนกลางที่จัดตั้งขึ้นประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญที่มีระเบียบวินัยเป็นอย่างดี และต่อต้านการฉ้อราษฎร์บังหลวงและอาชญากรรมทุกรูปแบบ อธิบดีโบนาพาร์ทก็มีความเชื่อใน "ความก้าวหน้า" เช่นเดียวกับรูสเวลต์ แต่ในช่วงแรกนั้นกระทรวงยุติธรรม (Department of Justice) ที่โบนาพาร์ทดูแลควบคุมอยู่ไม่มีนักสืบสวนและพนักงานสอบสวนเป็นของตนเอง มีเพียงเจ้าหน้าที่พิเศษ (Special Agents) เพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่ได้รับมอบหมายทำงานบางอย่างให้กับอธิบดีกรมอัยการ และนอกจากนั้นยังมีผู้ตรวจสอบซึ่งได้รับการฝึกหัดแบบนักบัญชีเป็นผู้ทำหน้าที่ธุรกรรมทางการเงินของศาลยุติธรรมกลาง ในช่วงเริ่มแรกนั้น กระทรวงยุติธรรมใช้วิธีว่าจ้างนักสืบเอกชน (Private detectives) หลังจากนั้นจึงได้นักสืบ นักสอบสวนจากหน่วยงานรัฐอื่นๆ มาทำงานให้

ในปี 1907 กระทรวงยุติธรรมต้องการเจ้าหน้าที่สืบสวนราชการลับเพิ่มมากขึ้นเพื่อที่จะทำหน้าที่ในการควบคุมและดำเนินการสืบสวนสอบสวน เจ้าหน้าที่เหล่านี้เป็นผู้ที่ได้ผ่านการอบรมมาอย่างดีแล้ว มีประสบการณ์ด้านการสืบสวนและความสามารถด้านภาษา มีการอุทิศตัว และมีค่าตัวแพง ซึ่งพนักงานเหล่านี้มีได้อยู่ได้บังคับของอธิบดีกรมอัยการเพียงคนเดียว หากแต่ยังขึ้นตรงกับหัวหน้างานสืบราชการลับที่เรียกว่า Chief of Secret ด้วย ซึ่งในสภาพเช่นนี้ทำให้โบนาพาร์ทคับข้องใจเพราะเขาต้องการให้อำนาจในการสืบสวนสอบสวนนี้อยู่ภายใต้อำนาจของเขาเพียงผู้เดียว ต่อมาโบนาพาร์ทได้กำหนดให้อำนาจของหน่วยงานสืบสวนสอบสวนพิเศษอยู่ในสังกัดกระทรวงยุติธรรมและแต่งตั้ง วิลเลียม ฟลินท์ ผู้ซึ่งเคยเป็นหัวหน้างานราชการลับขึ้นดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตั้ง FBI

ในระยะเริ่มต้นที่หน่วยงานสืบสวนสอบสวนพิเศษได้ถูกจัดตั้งขึ้นนั้น ปรากฏว่ามีคดีอาชญากรรมระดับชาติเกิดขึ้นยังไม่มากนัก อาชญากรรมระดับชาติ หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวข้อง

ระหว่างรัฐหลายรัฐหรือเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของรัฐบาลกลาง หน่วยงานสืบสวนสอบสวนพิเศษจึงเพียงทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนการฝ่าฝืนกฎหมายในเบื้องต้น รวมถึง ความผิดเกี่ยวกับธนาคารระหว่างประเทศ การล้มละลาย การแปลงสัญชาติ การผูกขาดการค้าหรือการเอาเปรียบอย่างไม่เป็นธรรมทางการค้า การขโมยที่ดิน เป็นต้น เพราะเริ่มแรกนั้นยังไม่มีจัดการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ กฎหมายเบื้องต้นที่จะใช้บังคับไม่ได้รับการพิจารณา

ต่อมาในช่วงปี 1921-1933 เป็นปีที่กฎหมายไร้ความศักดิ์สิทธิ์หรือที่เรียกว่ายุคอันธพาลครองเมือง มีการละเลยข้อห้ามต่างๆ เกิดคดีอาชญากรรมระดับชาติเพิ่มมากขึ้น เช่น การฆนหรือการนำเข้าเครื่องดื่มมีนเมา การเข้าจับกุมอาชญากรรมระดับชาติโดยหน่วยงานที่มีเพียงอำนาจระดับท้องถิ่นจำเป็นต้องหาวิธีการแก้ปัญหาแบบใหม่ ความสำเร็จของ FBI ค่อนข้างน้อยเนื่องจากมีอำนาจและขอบเขตสืบสวนสอบสวนที่จำกัด ตัวอย่างเช่น การสืบสวนคดี อัล คาโปนหรือ กลุ่ม KKK (Ku Klux Klan) โดยมีการนำกฎหมาย Man Act มาใช้ในการปราบปราม

ต่อมาในสมัยของประธานาธิบดี วาริเรน ฮาร์ดีง หน่วยงานสืบสวน และสอบสวนก็กลับสู่ฐานะเดิมก่อนสงคราม โดยมีบทบาทหลักในการต่อสู้อาชญากรรมระดับชาติอีกครั้ง ทำให้ FBI ต้องรับผิดชอบดูแลด้านกิจกรรมและการก่อการร้าย รวมถึงการช่วยเหลือกระทรวงแรงงานในการสืบสวนคนต่างด้าว ดังนั้น กระทรวงยุติธรรมจึงต้องการเจ้าหน้าที่สืบสวนราชการลับให้เพียงพอกับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นและเจ้าหน้าที่เหล่านี้จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการอบรมตามหลักสูตรแบบเข้ม (Intensive Training) มาแล้ว เมื่อเวลาผ่านไป FBI ได้เข้าไปสืบสวนคดีต่างๆ ทำให้ FBI มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ถึงแม้ว่าในรัฐบาลของประธานาธิบดี วาริเรน ฮาร์ดีงจะประสบปัญหาจากการที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนหนึ่งซื่อซล ไม่มีคุณภาพก็ตาม แต่ก็ไม่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ FBI มากมายนัก

ภายหลังจากที่ประธานาธิบดีวาริเรน ฮาร์ดีงถึงแก่กรรมในปี 1972 ผู้สืบทอดของเขา คือ คาลวิท คูลลิคซ์ ได้ปรับคณะรัฐมนตรีขนานใหญ่ คูลลิคซ์ ได้แต่งตั้ง Harlan Fiske Stone เป็นอธิบดีกรมอัยการคนใหม่ จากนั้น Stone จึงได้เลือก เอ็ดการ์ ฮูเวอร์ เป็นผู้อำนวยการ FBI คนใหม่ด้วย โดยฮูเวอร์ จบการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยจอร์จทาวน์ ได้เข้าทำงานในกระทรวงยุติธรรมตั้งแต่ปี 1917 เป็นเจ้าหน้าที่ดูแลงานต่างด้าวตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นต้นมา และช่วยงานภายใต้อำนาจของอธิบดีกรมอัยการในขณะนั้น คือ มิทเชล พาล์มเมอร์ ซึ่งเขาได้ทำหน้าที่สืบสวนพวกต่อต้านรัฐบาลและพวกคอมมิวนิสต์ เนื่องจากฮูเวอร์เป็นผู้ที่มีแนวความคิด

ก้าวหน้า เขาจึงได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ FBI นี้ เพื่อเป็นการสานต่อแนวความคิดของรูสเวลท์ และโบนินาพาร์ท ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งหน่วยงาน FBI ให้สืบเนื่องต่อไป

ในช่วงเวลาที่ ฮูเวอร์ เข้ามารับผิดชอบงานของ FBI มีเจ้าหน้าที่ประมาณ 650 คน รวมทั้งเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ 441 คน ที่ประจำภาคสนามในเมือง 9 คน โดยมีสำนักงานภาคตั้งอยู่ที่ นิวยอร์ก บาร์ติมอร์ แอตแลนต้า ซินซีนาติ ชิคาโก แชนโตนิโอ ซานฟรานซิสโก และพอร์ตแลนด์ นอกจากนี้เขายังปลดเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีคุณภาพโดยเปิดรับเจ้าหน้าที่ใหม่เข้ามาแทน ทำให้หน่วยงานแห่งนี้มีความเป็นมืออาชีพมากยิ่งขึ้นและยังมีการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ อีก เช่น ฮูเวอร์ ยกเลิกกฎอาวุโสในการปรับตำแหน่งและนำการประเมินผลงานแบบเท่าเทียมกันมาใช้ กำหนดตารางเวลาการตรวจสอบคุณภาพในการปฏิบัติการกิจของเจ้าหน้าที่ภาคสนามอย่างสม่ำเสมอ ต่อมาฮูเวอร์ได้สร้างหลักสูตรการอบรมสำหรับเจ้าหน้าที่ใหม่อย่างเป็นทางการ ซึ่งรวมถึงข้อกำหนดที่ว่าเจ้าหน้าที่ต้องมีอายุในช่วง 25 - 35 ปี จึงจะสมัครเข้าร่วมได้และยังกลับไปให้ความสำคัญกับประสบการณ์ด้านกฎหมายหรือด้านบัญชีกับเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ฮูเวอร์ทราบดีว่า FBI ยังไม่สามารถต่อต้านอาชญากรรมได้เต็มที่ ปัญหาที่แท้จริงในการป้องกันอาชญากรรมก็คือการไม่ได้รับการสนับสนุนหรือความร่วมมือจากสาธารณชน เขาจึงมีความพยายามที่ทำงานให้ประสบผลสำเร็จเพื่อให้สาธารณชนเชื่อมั่นและยอมรับหน่วยงาน FBI เมื่อประชาชนยอมรับแล้ว หากเจ้าหน้าที่ขอความร่วมมือหรือความช่วยเหลือใดๆ ประชาชนก็จะยินดีให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ในสมัยที่ฮูเวอร์เป็นผู้อำนวยการ FBI นั้น ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่เรียกว่า Identification Division โดยทำหน้าที่ติดตามอาชญากรโดยวิธีการบันทึก Identify และวิธีการเปรียบเทียบลายนิ้วมือเป็นวิธีที่ได้รับการเชื่อถือว่าเป็นวิธีที่แม่นยำที่สุด ต่อมาเมืองใหญ่หลายเมืองได้เริ่มต้นบันทึกลายนิ้วมือของประชากรในเมืองของตน ในปี 1905 กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดตั้ง Bureau of Criminal Identification ขึ้นเพื่อที่จะจัดหาระบบอ้างอิงลายนิ้วมือจากส่วนกลาง (Centralized reference collection of fingerprints cards) ต่อมาหน่วยงานตำรวจก็ได้จัดตั้งหน่วยงานส่วนกลางของตนเองขึ้นมา (Centralized Identificate Bureau) ซึ่งดูแลโดย International Association of Chiefs of Police หน่วยงานนี้ปฏิเสธที่จะใช้ข้อมูลร่วมกับ Bureau of Criminal Identification ต่อมาในปี 1924 สภาองเกรสได้เสนอให้รวมข้อมูลของทั้งสองหน่วยงานดังกล่าว โดยหน่วยงานพิทักษ์สันติราษฎร์ทั่วประเทศจะต้องส่งลายนิ้วมือของตนมาเก็บรวบรวมไว้ที่ FBI เป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บ เกิดความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงานซึ่งเมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้น หน่วยงาน FBI จะไม่เสียเวลาในการเรียกข้อมูลมาจากแต่ละหน่วยงานอีก

ปัจจุบันสำนักงานใหญ่ FBI ตั้งอยู่ที่ตึก J. Edgar Hoover ซึ่งอยู่ในกรุง Washington D.C และในปี ค.ศ.1932 ได้ตั้งสถาบันฝึกอบรมพิเศษที่เกี่ยวกับการสืบสวน สอบสวน ศิลปะการต่อสู้ ที่ New York และปัจจุบันได้ย้ายไปอยู่ที่ Quantico มลรัฐ Virginia และยังคงกองประวัติอาชญากรทำการพิสูจน์ตรวจลายนิ้วมือเพื่อสนับสนุนคอยช่วยเหลือการทำงานของตำรวจ ซึ่งตั้งอยู่ที่ Idaho และ New Jersey นอกจากนี้ยังตั้งห้องทดลองทางอาชญากรรมใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อช่วยในการชี้ตัวผู้ต้องสงสัยเพื่อสนับสนุนงานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์

บุคลากรในหน่วยงาน FBI ไม่มียศแต่มีคำนำหน้าว่า "Agent" ซึ่งแบ่งบุคลากรออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ²⁵

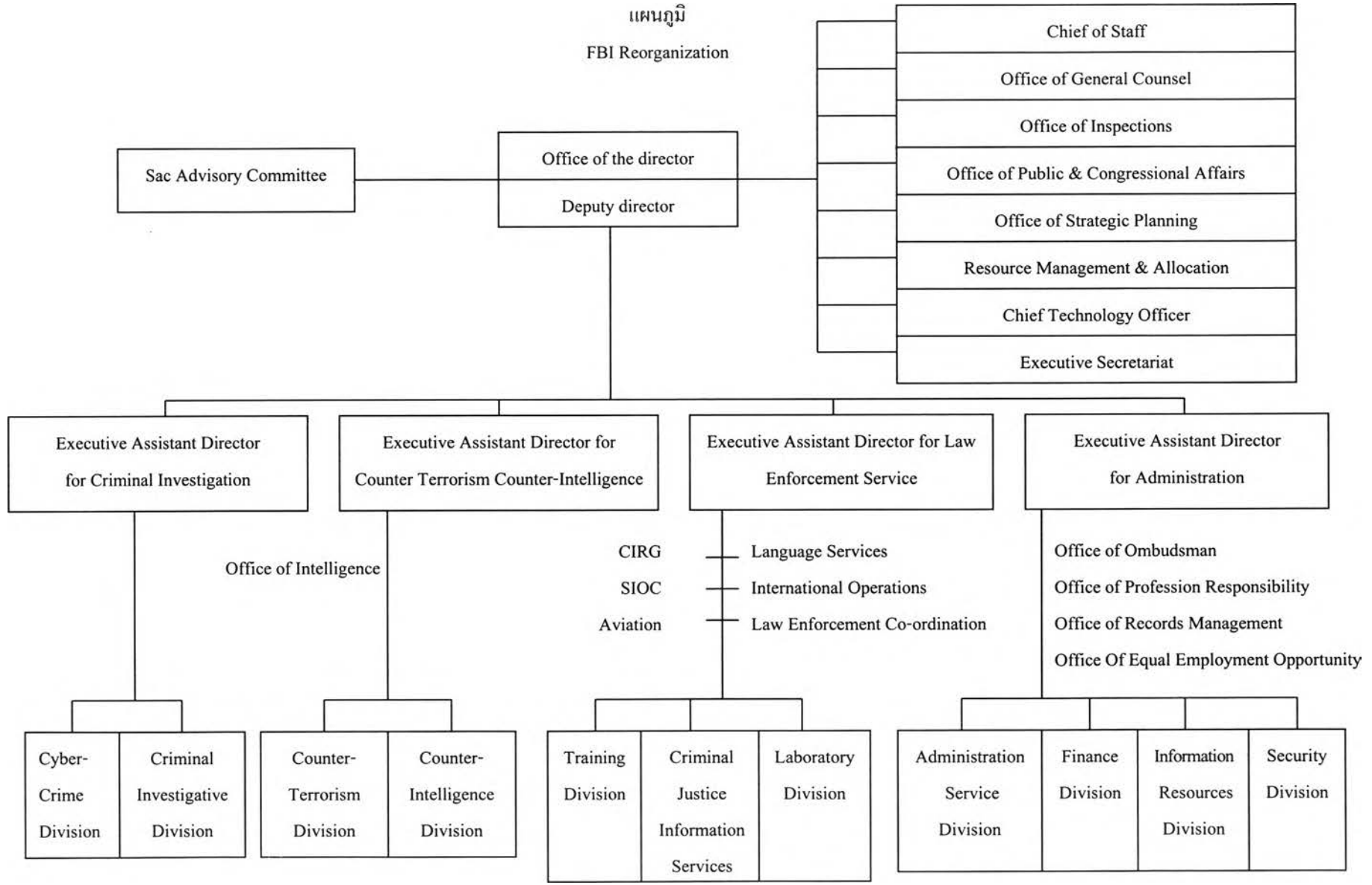
1. Professional Support Personal ได้แก่ เจ้าหน้าที่งานสนับสนุน เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ ช่างเทคนิค นักภาษาศาสตร์หรือผู้เชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศ เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์ นักบัญชีหรือนักวิศวกร เป็นต้น

2. Special Agents เป็นผู้มีอำนาจเต็มในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับคดีที่อยู่ในอำนาจของ FBI ซึ่งต้องมีคุณสมบัติเป็นคนสัญชาติอเมริกัน มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไปและมีสมรรถภาพร่างกายที่แข็งแรง สำเร็จการศึกษาขั้นต่ำในชั้นปริญญาตรีและจะต้องผ่านการหลักสูตรการฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกอบรม The FBI Academy in Quantico ซึ่งจะสอนวิชาการเกี่ยวกับการสืบสวน สอบสวน ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว การฝึกการใช้อาวุธ ฯลฯ ซึ่งบุคลากรประเภทนี้มีอำนาจสืบสวน สอบสวนไม่เว้นแม้แต่ในเขตพื้นที่ทหาร โดยในการปฏิบัติงานนั้นเมื่อมีคดีเกิดขึ้น จะให้โอกาสตำรวจท้องถิ่นเข้าทำการปฏิบัติหน้าที่ก่อน 24 ชั่วโมง หากพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้วยังไม่สามารถแก้ปัญหาหรือจับกุมคนร้ายได้ หน่วยงานสอบสวน FBI จะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่แทนทันที ส่วนในเขตพื้นที่ทหารจะขยายระยะเวลาเป็น 48 ชั่วโมง เว้นแต่รัฐบาลกลางจะสั่งให้เข้าดำเนินการทันทีตั้งแต่เกิดเหตุ นอกจากนี้ FBI ยังมี Legal Attache หรือ Liaison Officer ประจำสถานทูตในต่างประเทศจำนวน 40 แห่ง เพื่อทำหน้าที่ประสานงานที่เกี่ยวกับภาระหน้าที่ของ FBI รวมทั้งการประสานงานกับตำรวจสากลในการช่วยป้องกันปราบปรามอาชญากรรม

จะเห็นได้ว่าหน่วยงานสืบสวนกลางของสหรัฐอเมริกาหรือ FBI นั้นได้จัดตั้งขึ้นมา โดยมีภารกิจหลัก คือ ดำเนินการกับความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้นหลายมลรัฐต่อเนื่องกัน และความผิดที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ ซึ่งมีการพัฒนารูปแบบของหน่วยงานและโครงสร้างต่างๆ ภายในองค์กรเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ปรากฏตามแผนภูมิต่อไปนี้

²⁵ <http://www.fbi.gov/libref/factsfigure/wcc.htm>

แผนภูมิ
FBI Reorganization

3.6.1.2 โครงสร้างของหน่วยงานสืบสวนกลางสหรัฐอเมริกา (FBI)

สำนักงานและฝ่ายต่างๆ ของสำนักงานใหญ่ FBI แบ่งแยกได้ 5 สำนักงาน ดังนี้

1.1 สำนักงานของผู้บัญชาการ (Office of the Director) แบ่งเป็น

1.1.1 หัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยี (Chief Technology Officer) มีหน้าที่รับผิดชอบและดูแลเครื่องมือและอุปกรณ์ในหน่วยงาน FBI โครงการต่อเนื่องและงานเกี่ยวกับข้อมูลของโครงการด้านเทคโนโลยี

1.1.2 เลขานุการฝ่ายบริหาร (Executive Secretanat) ทำหน้าที่ในการส่งข้อมูลระดับสูงถึงหน่วยงานกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานรัฐบาล สาธารณชน และสภาของเกรส

1.1.3 หน่วยงานด้านการให้คำปรึกษาทั่วไป (Office of General Counsel หรือ OGC) มีหน้าที่ให้คำปรึกษาด้านกฎหมายให้แก่ผู้บัญชาการและเจ้าหน้าที่ FBI ดังนั้นฝ่ายบุคคลของ OGC จะต้องวิเคราะห์คำถามด้านกฎหมายที่กล่าวถึงการบังคับใช้กฎหมายและความปลอดภัยของประชาชนนานาชาติ และความร่วมมือในการป้องกันเกี่ยวกับการดำเนินคดีของประชาชน และฝ่ายบริหารเรียกร้องสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ FBI เป็นเรื่องของบุคคลที่ต้องบันทึกไว้

1.1.4 สำนักงานฝ่ายตรวจสอบ (Office of Inspections) มีหน้าที่ควบคุมรับผิดชอบ FBI และบริหารตามแผนงานที่วางไว้ เพื่อให้แน่ใจว่าคุ่มค่าทางเศรษฐกิจ และมีผลตามกฎหมาย ตามเป้าหมายของรัฐบาล กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และนโยบาย การทบทวนสิ่งเหล่านี้จะทำให้แน่ใจว่าฝ่ายบุคคลของ FBI ปฏิบัติต่อองค์กรด้วยความสุภาพ เจ้าหน้าที่ในสำนักงานทำให้ระบบการศึกษาดีขึ้น แผนการประเมินผล วิธีการใหม่ด้านวิศวกรรม และการปรับปรุงโครงสร้างให้ดีขึ้น

1.1.5 สำนักงานสาธารณชนและสภาของเกรส (Office of Public & congressional หรือ OPCA) มีหน้าที่ติดต่อข่าวสาร ให้ข้อมูลแก่ FBI บริหารแผนงาน นโยบาย และการเตรียมข้อมูลข่าวสารของ FBI การให้ทุนการศึกษา มีการจัดทำโฮมเพจ และการดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานใหญ่

1.1.6 สำนักงานนโยบายและแผน (Office of strategic Planning) หน้าที่ของคณะผู้แทนการวางแผนกลยุทธ์ คือทำให้ประสบความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ของผู้บัญชาการ และตามความคาดหวังของนานาชาติ โดยการใช้อุปกรณ์และการจัดการวางแผนกลยุทธ์ของ FBI ด้านทรัพย์สินและวิเคราะห์กิจกรรม วิธีการให้คำแนะนำองค์กรเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์

ข้อเสนอแนะกลยุทธ์ และการจัดหาความร่วมมือในองค์กรท้องถิ่น รวมทั้งการจัดการด้านการบริการ

1.2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการด้านการสืบสวนคดีอาชญากรรม (Executive Assistant Director for Criminal Investigation) แบ่งเป็น

1.2.1 Cyber Crime Division ฝ่ายอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ของ FBI มีหน้าที่รับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางทรัพย์สินทางปัญญา เทคโนโลยีขั้นสูง และอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์

1.2.2 Criminal Investigative Division ฝ่ายสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรม พระราชกฤษฎีกาสืบสวนของ FBI เป็นสิ่งที่กว้างขวาง ครอบคลุมทั้งสหพันธรัฐที่กฎหมายสามารถควบคุมได้ ฝ่ายนี้ร่วมมือกันสอบสวนอาชญากรรมด้านองค์กร รวมทั้งยาเสพติด ต้มตุ๋น และการฟอกเงิน สืบสวนถึงอาชญากรรมที่ใช้ความรุนแรง ผู้ที่ต้องการลี้ภัย นักโทษที่หลบหนีออกจากสหพันธรัฐ การหลีกเลี่ยงการถูกฟ้องร้องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย กลุ่มหัวรุนแรง กลุ่มฆาตกร การลักพาตัว การโจรกรรมธนาคาร ความรุนแรงของอาชญากรรมทางทรัพย์สินระหว่างรัฐ อาชญากรรมการจับจองของพวกอินเดียนแดง การขโมยทรัพย์สินของรัฐบาล การสืบสวนรวมถึง อาชญากรรมเช็ดขาว การฉ้อโกงของรัฐบาล การคอร์รัปชันของข้าราชการ กลโกงด้านสุขภาพ กฎหมายการเลือกตั้งที่เข้มงวด อาชญากรรมคอร์รัปชัน กลโกงทางธุรกิจและเศรษฐกิจ และการสืบสวนเรื่องความรุนแรง สิทธิเท่าเทียมกันของประชาชน แผนการขโมยอย่างมีเล่ห์เหลี่ยม รายการทรัพย์สินที่ถูกกริบ หรือปรับรายการเด็กที่ทำผิดด้านอาชญากรรม อาชญากรรมทางการเงิน ศูนย์กลางร้องเรียนทางอินเทอร์เน็ต รายการเครื่องประดับ และอัญมณี

1.3 ผู้ช่วยผู้อำนวยการด้านการต่อต้านผู้ก่อการร้ายและการสืบราชการลับ (Executive Assistant Director for Counter –Terrorism / Counter Intelligence) แบ่งเป็น

1.3.1. สำนักงานสืบสวนสอบสวนราชการลับ มีหน้าที่รับผิดชอบแผนการสืบสวนของ FBI ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสืบราชการลับทั้งภายในและต่างประเทศ กิจกรรมรวมทั้งการสืบสวนการจารกรรม การฆาตกรรมต่างประเทศ การป้องกันเจ้าหน้าที่ต่างชาติและחקการรักษาความปลอดภัยภายในประเทศ และการบังคับใช้นิวเคลียร์ และยังรับผิดชอบแผนมาตรการรักษาความปลอดภัยของภายนอก

1.3.2 ฝ่ายต่อต้านผู้ก่อการร้ายของ FBI จะรวมกลุ่มกับศูนย์ป้องกันโครงสร้างพื้นฐานของชาติ (NIPC) และสำนักงานการเตรียมความพร้อมภายในแห่งชาติ (NDPO) โดยฝ่าย NIPC จะปฏิบัติงานตามที่รัฐบาลสหรัฐมอบหมายให้ การเตือน การสืบสวน และมีหน้าที่

ในการปฏิบัติการโจมตีผู้ต่อต้านสหรัฐ ส่วน NDPO จะร่วมมือกับสหพันธรัฐในการวางแผนการ
อบรม และสิ่งจำเป็นที่ใช้ในการโต้ตอบสนธิสัญญาหรือไม่ตกลงตามสนธิสัญญา เกี่ยวกับอาวุธที่
ทำลายล้างประเทศอย่างใหญ่หลวง

1.4 ผู้ช่วยผู้อำนวยการด้านฝ่ายบังคับใช้ตามกฎหมาย (Executive Assistant
Director for Law Enforcement Services) แบ่งเป็น

1.4.1 กลุ่มรับผิดชอบวิกฤตการณ์ภายใน (CIRG) มีหน้าที่อำนวยความสะดวก
สะดวกในการทำงานของ FBI อย่างรวดเร็ว และมีหน้าที่สืบสวนพิเศษเพื่อรับผิดชอบเกี่ยวกับ
กิจกรรมผู้ก่อการร้าย การลักพาตัวเด็กและอาชญากรรมอื่นๆ ที่มีความเสี่ยงสูง กลุ่ม CIRG ตั้งขึ้น
เมื่อปี 1994 เพื่อเป็นการรวมแหล่งทรัพยากรและผู้มีความรู้ความชำนาญซึ่งจะต้องทำทันทีอย่าง
หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อตอบสนองในการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ

1.4.2 กลุ่มปฏิบัติงานนานาชาติ (SIOC) มีหน้าที่ส่งเสริมความสัมพันธ์
ทั้งต่างชาติและการบังคับใช้กฎหมายภายในประเทศให้มีความปลอดภัย รวมทั้งกิจการการ
สอบสวนเมื่อมีการอนุญาต องค์ประกอบหลักของคณะผู้แทนนานาชาติ คือ จัดการสนับสนุน
แผนการของเจ้าหน้าที่สถานทูตตามกฎหมาย SIOC มีหน้าที่เตรียมการบริหารและเหตุผลในการ
สนับสนุนของสำนักงานเจ้าหน้าที่สถานทูตในการใช้กฎหมายของ FBI การจ้างลูกจ้างและการอยู่
อาศัยของชาวต่างชาติตามคำสั่งของ FBI

1.4.3 หน่วยงานบริการด้านภาษา (Language Services) หรือเรียกว่า
LSS เป็นหน่วยงานที่ครอบคลุมการให้บริการทางด้านภาษา ซึ่งเป็นการให้บริการที่กว้างขวางมาก
ยิ่งขึ้น และยังรับผิดชอบด้านการจัดการเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ที่เป็นภาษาต่างประเทศ การให้บริการของ
หน่วยงานนี้อาจจำแนกได้ ดังนี้

ก. จัดฝึกอบรมทางด้านภาษาแก่เจ้าหน้าที่ FBI

ข. ทำการประเมินความสามารถด้านภาษาของผู้ที่สมัครเข้า FBI รวมถึง
พนักงาน เพราะตัวแทนหน่วยงานราชการของรัฐมีใช้มากกว่า 60 ภาษา นอกจากนี้ยังมีภาษา
ท้องถิ่นอื่นๆอีก

ค. พัฒนาและบริหารจัดการหลักสูตรเกี่ยวกับการจัดหาผู้เชี่ยวชาญ
ทางด้านภาษาแก่ FBI เพื่อสนับสนุนงานด้านการสอบสวน

ง. สนับสนุนการจัดการทางด้านโปรแกรมภาษาต่างประเทศให้แก่ FBI
งบประมาณ กลยุทธ์ กระบวนการสมัครและการคัดสรรคน

1.4.4 สำนักงานการประสานงานด้านการบังคับใช้กฎหมาย (Office for

Law Enforcement Coordination) มีหน้าที่ปรับปรุงการประสานงานของ FBI และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับตัวแทนหน่วยงานมลรัฐและท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานตัวแทนด้านความปลอดภัยสาธารณะอีกด้วย

1.4.5 ศูนย์ปฏิบัติการกลยุทธ์ด้านข้อมูล (Strategic Information Operations Center) ซึ่งให้การบริการจัดการทางด้านข้อมูล การประสานงานและการสนับสนุนการปฏิบัติงานของสำนักงาน นอกจากนี้ยังดำเนินการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานอื่นของรัฐบาลอีกด้วย รวมถึงการปฏิบัติการวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ซึ่งศูนย์ปฏิบัติการข้อมูลนี้เปิด 24 ชั่วโมง และ 365 วันต่อปี

1.4.6 แผนกด้านการบริการข้อมูลด้านงานยุติธรรมทางอาญาวิทยา (Criminal Justice Information services Division) สำนักงานใหญ่อยู่ที่เมืองคาลเบิร์ก รัฐเวอร์จิเนียตะวันตก แผนกนี้เป็นศูนย์กลางในการเก็บข้อมูลทางด้านงานอาชญากรรมและงานยุติธรรมของ FBI และมีการบริหารจัดการกับกระบวนการให้คำปรึกษาแนะนำ ซึ่งร่วมกันรับผิดชอบงานบริหาร และการตัดสินใจนโยบายต่างๆ กับหน่วยงานท้องถิ่น มลรัฐ และตัวแทนหน่วยงานกลาง รวมไปถึงการตรวจสอบลายพิมพ์นิ้วมือ เป็นศูนย์กลางอาชญากรรมแห่งชาติ และทำโปรแกรมการรายงานรูปแบบการประกอบอาชญากรรม รวมถึงฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บหรือจำแนกรอยนิ้วมือ ระบบการดำเนินการวิเคราะห์ การเก็บรอยนิ้วมือเพียงอย่างเดียวลงในหน่วยความจำคอมพิวเตอร์ในช่วงเวลาสั้นๆ

1.4.7 หน่วยงานห้องปฏิบัติการหรือห้องวิจัยหรือห้องทดลอง (Laboratory Division) ห้องปฏิบัติการหรือห้องทดลองของ FBI ถือเป็นห้องวิจัยที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยรับผิดชอบในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และการฟ้องร้องดำเนินคดีอาชญากรรมทั่วสหรัฐอเมริกา และห้องปฏิบัติการนี้เป็นห้องเดียวที่เป็นหน่วยงานกลางทางศาลยุติธรรมที่ให้บริการที่ครบถ้วน ซึ่งภาระหน้าที่ของหน่วยงานนี้เริ่มตั้งแต่ค้นหาเรื่องราวทางอาชญากรรม การควบคุมตรวจตราพิเศษด้วยภาพถ่าย การตรวจสอบลายนิ้วมือแฝง การตรวจสอบพิสูจน์สำนวนหลักฐานของศาล การตรวจ DNA และการให้บริการทางวิทยาศาสตร์และเทคนิคอื่นๆ ทั้งหมดในสหรัฐอเมริกา โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น และนอกจากนี้เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญของห้องปฏิบัติการยังให้บริการฝึกอบรมแก่ห้องปฏิบัติการอื่นๆ ในส่วนของรัฐหรือส่วนท้องถิ่น

1.4.8 ส่วนฝึกอบรม (Training Division) ตั้งอยู่ที่เมือง Quantico เวอร์จิเนีย สถาบันการศึกษาของ FBI เป็นศูนย์กลางการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่พิเศษ และเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญของ FBI รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในส่วนท้องถิ่น ส่วนมลรัฐและหน่วยงานกลางระหว่างรัฐจนถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานระหว่างประเทศ สำหรับโปรแกรมการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ FBI นั้น มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ใหม่ ด้านการบริหาร และการฝึกอบรมเพื่อ

เป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษ สำหรับโปรแกรมการฝึกอบรมตำรวจนั้นเป็นหลักสูตรเรื่องระเบียบวินัยเป็นเวลา 11 อาทิตย์ และหลักสูตรการปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือซึ่งฝึกเจ้าหน้าที่รัฐในการใช้วิธีตอบโต้กับสถานการณ์ฉุกเฉิน นอกจากนี้แล้ว สมาชิกสถาบันการศึกษาของ FBI ได้ทำการวิจัยและให้ความช่วยเหลือแก่หน่วยงานอื่นๆของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานกลางระหว่างรัฐ หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานท้องถิ่นในเรื่องต่างๆ รวมถึงเทคนิคการสืบสวนต่าง ๆ อีกด้วย

1.5 ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร (Executive Assistant Director for Administration) แบ่งเป็น

1.5.1 Office of Equal Employment เป็นสำนักงานที่เน้นความเท่าเทียมกันทางด้านโอกาสของพนักงาน ความรับผิดชอบของฝ่ายนี้คือ ทำให้แน่ใจว่าพนักงานหรือผู้สมัครทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ สีผิว ศาสนา หรือเพศ รวมถึงการล่วงเกินทางเพศ จุดกำเนิดเชื้อชาติ หรือบุคคลพิการ ฝ่ายนี้จะจัดการเรื่องดำเนินการร้องเรียนต่าง ๆ และการตรวจประเมินการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และประเมินแผนนโยบาย รวมถึงติดตามหลักสูตรที่เน้นพิเศษด้วย

1.5.2 Office of the Ombudsman เนื่องจาก FBI เป็นหน่วยงานที่ทำงานหลายลักษณะ รับผิดชอบงานที่ค่อนข้างยุ่งยากซับซ้อนและมีความหลากหลาย ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งภายในกลุ่มเจ้าหน้าที่ด้วยกันเอง ดังนั้นจึงได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเจ้าหน้าที่ทั่วไปของรัฐขึ้นมาเพื่อหาความยุติธรรมให้แก่เจ้าหน้าที่ FBI ทุกคน รวมถึงการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นธรรมท่ามกลางสถานการณ์ที่เครียดต่างๆ ที่เข้ามาแทรกแซงหรือรบกวนการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

1.5.3 Office of Professional Responsibility หรือ สำนักงานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการสืบสวนสอบสวน ดูแล ควบคุมกิจการต่างๆ ออกนโยบายจัดตั้งระบบขั้นตอนการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎระเบียบวินัย และไม่เพียงแต่ดูแลเรื่องข้อกล่าวหาความประพฤติของอาชญากรเท่านั้น ยังรวมถึงการกระทำผิดที่ร้ายแรงของเจ้าหน้าที่ FBI เองด้วย เพื่อเป็นการตรวจสอบถึงประสิทธิภาพของ FBI เองว่าความสามารถของ FBI ที่มีต่อการบังคับใช้กฎหมายและหน้าที่รักษาความปลอดภัยแห่งชาตินั้นมีได้มีประสิทธิภาพลดลง ในเรื่องของการตัดสินใจด้านความด้านการบริหารจัดการเรื่องวินัยนั้นจะใช้วิธีใดสวน เป็นการตัดสินใจว่าข้อกล่าวหาถูกยืนยันหรือไม่ และทำการเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมทั้งข้อชี้แนะพิจารณาถึงสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.5.4 Office of Records Management ฝ่ายจัดการบันทึกข้อมูลนี้เพิ่งถูกนำกลับมาใช้อีกครั้งโดยผู้การมูลเลอร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดโครงสร้างองค์กรใหม่ของ

สำนักงานใหญ่ FBI วัตถุประสงค์ของฝ่ายนี้คือให้การรับประกันว่าทิศทางการบริหารความผิดพลาดได้ถูกบันทึกไว้แล้ว และนำการบันทึกการปฏิบัติงานต่างๆ มารวมไว้ด้วยกัน เพื่อยืนยันถึงความสอดคล้องต้องกันกับความสมบูรณ์ และรายงานความรับผิดชอบของได้ ฝ่ายจัดการบันทึกข้อมูลนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนการจัดการและรักษาข้อมูล ส่วนการพิจารณาและการกระจายบันทึกต่างๆ และส่วนที่เป็นอิสระจากข้อมูลต่างๆ หรือเรียกว่าส่วนการดำเนินคดีส่วนบุคคล (Privacy Act) ทั้งนี้หน่วยงาน FBI ยังมีฝ่ายอื่นๆ ที่สำคัญอีก กล่าวคือ

ฝ่ายบริหาร (Administrative Service Division)

ฝ่ายบริหารจะรับผิดชอบเรื่องการบริหารการจัดการและเรื่องความปลอดภัยของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆทั้งหมดของ FBI นอกจากนี้ฝ่ายบริหารยังจัดการเรื่องระบบการจ้างคนเข้าทำงานและระบบการคัดเลือก เพื่อที่จะคัดเลือกและคัดสรรบุคลากรที่มีคุณสมบัติดีที่สุดเข้าทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ FBI เป้าหมายของฝ่ายนี้คือเพื่อให้แน่ใจว่าความรับผิดชอบทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะถูกยึดถือปฏิบัติให้สอดคล้องกับภาพรวมภารกิจของ FBI

ฝ่ายการเงิน (Finance Division)

ฝ่ายการเงินรับผิดชอบเรื่องการประสานงานและการบริหารจัดการทั้งหมดที่เกี่ยวกับงบประมาณของ FBI และเรื่องการเงินทั้งหมด ทั้งการวางแผนทางการเงิน ใบสำคัญคู่จ่าย และเอกสารเรื่องค่าจ้างหรือเบี้ยเลี้ยง ทรัพย์สินหรืออุปกรณ์ต่างๆ หรือตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้อำนวยการก็คือหัวหน้าฝ่ายการเงิน และยังเป็นประธานของคณะกรรมการทบทวนสัญญาอีกด้วย

ฝ่ายข้อมูล (Information Resources Division)

หน้าที่หลักของฝ่ายนี้ คือ จัดหาแหล่งข้อมูลส่วนกลางให้แก่หน่วยงานภายในของ FBI โครงสร้างของฝ่ายนี้จะต้องถูกออกแบบมาโดยรองรับระบบการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของ FBI โดยดูว่าข้อมูลต่างๆจะถูกเก็บรวบรวม ถูกจัดการและถูกนำมาใช้ได้อย่างไร ซึ่งโครงสร้างระบบที่ได้วางไว้ นี้ จะทำหน้าที่วิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อภารกิจของ FBI เช่น ระบบต่างๆ ทั้งที่เป็นอัตโนมัติและไม่เป็นอัตโนมัติ จำเป็นต้องงานจัดการกับตัวข้อมูล ส่วนโครงสร้างพื้นฐานทางเทคนิคจำเป็นต้องรักษาระบบเหล่านี้ไว้

ฝ่ายรักษาความมั่นคง (Security Division)

ฝ่ายรักษาความมั่นคงมีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงต่อการยึดหลักคุณธรรม ความมั่นคงของเจ้าหน้าที่ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ติดต่อ คู่สัญญา รวมทั้งระบบข้อมูล และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆให้เป็นไปอย่างสมบูรณ์

3.6.1.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบหน่วยงานสืบสวนกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา กับหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทย

กรมสอบสวนคดีพิเศษของไทย (DSI) ที่ได้จัดตั้งขึ้นมานี้ ได้รับอิทธิพลและแนวความคิดมาจากหน่วยงานสืบสวนกลางที่มีชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกานั้นคือ หน่วยงาน FBI (The Federal Bureau of Investigation) แต่จากการศึกษาพบว่ามีความแตกต่างกันหลายประการ กล่าวคือ ประเทศสหรัฐอเมริกามีการกระจายอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่นอย่างสมบูรณ์แบบ โดยแบ่งออกเป็นรัฐ (State) ต่างๆ ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงมีระบบและการบริหารงานยุติธรรม 2 ระบบ กล่าวคือ ระบบของแต่ละมลรัฐและระบบของรัฐบาลกลาง ซึ่งแต่ละรัฐมีรัฐสภาที่มีอำนาจในการออกกฎหมายบังคับใช้ และมีเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมคือ ตำรวจ ศาล อัยการ รวมถึงราชทัณฑ์เป็นของตนเองและต่างเป็นอิสระ เว้นแต่อำนาจในทางการทหารและอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการต่างประเทศจะขึ้นอยู่กับรัฐบาลกลาง กฎหมายที่รัฐบาลกลางออกมาเพื่อใช้บังคับ เช่น กฎหมายภาษีเงินได้บุคคล กฎหมายยาเสพติด กฎหมายศุลกากร กฎหมายความมั่นคงของประเทศ ฯลฯ เพื่อจะปกป้องคุ้มครอง รักษาความมั่นคงปลอดภัยในประเทศ

รัฐบาลกลางมีหน่วยงานยุติธรรมแยกต่างหากจากมลรัฐ แต่จะมีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย เฉพาะกฎหมายของรัฐบาลกลางเท่านั้นไม่มีอำนาจเข้าไปบังคับใช้กฎหมายของมลรัฐ การที่แต่ละรัฐมีกฎหมายที่แตกต่างกัน อาชญากรจึงหลบหนีการจับกุมข้ามรัฐหนึ่งไปยังอีกรัฐหนึ่งด้วยเหตุผลดังกล่าวรัฐบาลจึงต้องมีอำนาจในการปราบปรามอาชญากรรมข้ามแดน ในแต่ละรัฐนั้นก็ยังมีหน่วยสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษของตนเองด้วย ซึ่งแตกต่างจากประเทศอื่นๆ ตรงที่มีหน่วยงานสืบสวนคดีพิเศษระดับท้องถิ่น และหน่วยงานสืบสวนกลางของรัฐบาล ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะการเมืองการปกครองของสหรัฐอเมริกาดังที่กล่าวมาแล้วนั่นเอง

หน่วยงานของตำรวจของสหรัฐอเมริกามีอยู่ 3 ระดับ คือ ตำรวจรัฐบาลกลาง (Federal Police) ตำรวจระดับมลรัฐ (State Police) และตำรวจระดับท้องถิ่น (Municipal Police)

1. ตำรวจรัฐบาลกลาง ได้แก่ สำนักงานสืบสวนสอบสวนแห่งรัฐบาลกลาง (The Federal Bureau of Investigation หรือ FBI) สำนักงานปราบปรามยาเสพติดให้โทษ (Narcotics Bureau) กองตรวจคนเข้าเมือง (Immigration Border Patrol) เป็นต้น

2. ตำรวจมลรัฐ เป็นตำรวจที่จัดตั้งขึ้นโดยงบประมาณของมลรัฐ อยู่ในความรับผิดชอบดูแลของแต่ละมลรัฐ เป็นอิสระไม่ขึ้นต่อรัฐบาลกลาง การปฏิบัติงานของตำรวจแต่ละมลรัฐมีจุดเน้นแตกต่างกันไปตามแต่สถานการณ์และความรุนแรงของปัญหา การบริหารงานบุคคล

ของตำรวจแต่ละมลรัฐ จะอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของอธิบดีตำรวจของแต่ละมลรัฐ และผู้ว่าการรัฐ (Governor)

3. ตำรวจเทศบาลหรือตำรวจระดับท้องถิ่น เป็นตำรวจที่มีกำลังพลมากที่สุด เนื่องจากประจำอยู่ตามเทศบาลต่างๆ ทั่วสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐอเมริกาคือประเทศที่มีระบบการกระจายอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่นอย่างสมบูรณ์ที่สุด ระบบตำรวจเทศบาลจึงเป็นระบบตำรวจแบบ Decentralization อย่างแท้จริง ตำรวจเทศบาลของสหรัฐอเมริกายังแบ่งออกเป็น 3 ระดับตามสภาพสังคม เศรษฐกิจของแต่ละเมือง ได้แก่ ตำรวจเทศบาลนคร (City Police) ตำรวจเทศบาลเมือง (Town Police) และตำรวจเทศบาลตำบล (Townships หรือ Village Police)

ความแตกต่างอีกประการหนึ่งระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาคือ ระบบการสอบสวนฟ้องร้อง กล่าวคือ ระบบการฟ้องคดีของสหรัฐอเมริกานั้นทำได้ 2 วิธี วิธีที่หนึ่ง พนักงานอัยการจะนำพยานหลักฐานทั้งหมดให้คณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury) ใต้สวน เมื่อคณะลูกขุนใหญ่เห็นชอบก็จะมีคำสั่งให้ฟ้อง อัยการจะเป็นผู้ฟ้องคดีต่อไป และวิธีที่สอง พนักงานอัยการจะนำพยานหลักฐานให้ศาลใต้สวนมูลฟ้อง เมื่อศาลสั่งว่าคดีมีมูลก็จะดำเนินการพิจารณาคดีต่อไป ดังนั้น อัยการกับเจ้าหน้าที่ FBI จะร่วมมือกันในการรวบรวมพยานหลักฐานให้ครบถ้วน สมบูรณ์ยืนยันความผิดของผู้ต้องหาได้ และเพื่อในชั้นพิจารณานั้นทำให้ลูกขุนเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริง แต่การสอบสวนคดีของประเทศไทยถือเป็นเงื่อนไขของการฟ้องคดีต่อศาล หากไม่มีการสอบสวนหรือมีแต่การสอบสวนนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนที่ไม่มีอำนาจ ซึ่งถ้าหากมีการฟ้องคดีไปแล้วศาลก็ต้องพิพากษายกฟ้อง ระบบการฟ้องคดีของประเทศไทยนั้นเป็นการถ่วงดุลย์อำนาจระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ โดยพนักงานอัยการจะเป็นผู้ตรวจสอบการรวบรวมพยานหลักฐานและดุลยพินิจของพนักงานสอบสวนก่อนที่จะมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง อำนาจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการไทยนั้นคล้ายกับอำนาจของคณะลูกขุนของสหรัฐอเมริกา

หน่วยงานสืบสวนกลางของสหรัฐ หรือ FBI เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจครอบคลุมทั่วสหรัฐอเมริกา แต่ก็มีขอบเขตอำนาจเฉพาะกฎหมายของรัฐบาลกลาง และมีอำนาจจัดการกับความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้นหลายมลรัฐต่อเนื่องกันเท่านั้น เพื่อแก้ปัญหาการปฏิบัติงานล่าช้าหรือการปฏิบัติงานซ้ำซ้อนของตำรวจในกรณีความผิดมีลักษณะต่อเนื่องหลายมลรัฐ จากที่กล่าวมาพอสรุปความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานสืบสวนกลางของสหรัฐอเมริกาที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ เช่น การก่อวินาศกรรม การปฏิวัติ การเป็นสายลับให้แก่ประเทศอื่น ฯลฯ
2. ความผิดอาญาที่เกิดขึ้นในหลายมลรัฐติดต่อกัน เช่น การฆาตกรรมต่อเนื่อง หลายรัฐ หรือการปล้นทรัพย์หรือชิงทรัพย์หลายมลรัฐติดต่อกัน ฯลฯ

ประเทศไทยมีลักษณะเป็นรัฐเดี่ยว (Single State) มิใช่มลรัฐ (Federal State) หรือสหรัฐ (United State) หน่วยงาน FBI เป็นโครงสร้างของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีตำรวจรัฐบาลกลาง (Federal Police) ตำรวจระดับมลรัฐ (State Police) และตำรวจระดับท้องถิ่น (Municipal) ตำรวจแต่ละระดับมีอำนาจเป็นของตนเองไม่ขึ้นกับรัฐบาลกลาง แต่โครงสร้างการปกครองของประเทศไทยนั้นจะขึ้นอยู่กับรัฐบาลกลางเพียงแห่งเดียว อำนาจกรมสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทย (DSI) พิจารณาแล้วนั้นคุมทั้งประเทศเน้นหนักที่ภารกิจส่วนกลาง แต่ไม่มีสำนักงานในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ดังเช่นการปฏิบัติงานจะใช้วิธีประสานงานกับตำรวจท้องถิ่นซึ่งแตกต่างจากสหรัฐอเมริกาที่มีสำนักงานระดับท้องถิ่นด้วย แม้ว่า FBI กับกรมสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทยจะสังกัดในกระทรวงยุติธรรมเหมือนกันก็ตาม แต่หน่วยงาน FBI มีอัยการสูงสุดแห่งสหรัฐอเมริกา เป็นผู้ควบคุมดูแลและบริหารงานยุติธรรมใน FBI แต่ประเทศไทยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้บริหารและกำหนดนโยบาย ควบคุมและกำกับดูแลการบริหารงาน รวมถึงอำนาจในการบังคับบัญชาอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษและพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ นอกจากนี้หากพิจารณาแล้วกรมสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทยนั้นไม่น่าจะเหมือนกับหน่วยงาน FBI เนื่องด้วยความแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นระบบการปกครอง ระบบการบริหารงานยุติธรรม กรมสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทยนั้นเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของรัฐหน่วยงานหนึ่งที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเฉพาะเช่นเดียวกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมศุลกากร หรือกรมป่าไม้ ฯลฯ

นอกจากนี้หน่วยงาน FBI ยังมีหน่วยงานตรวจพิสูจน์เป็นของตนเองเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เมื่อเกิดคดีความผิดที่อยู่ในอำนาจของ FBI แล้ว การพิสูจน์หรือเก็บรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ จะต้องกระทำโดยหน่วยงานของ FBI เพียงแห่งเดียวเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทย หน่วยงานตรวจพิสูจน์มีหลายหน่วยงาน ได้แก่ สถาบันนิติเวช โรงพยาบาลตำรวจ และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่แยกออกจากหน่วยงานสอบสวนไม่ได้อยู่ภายใต้อำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานหนึ่งที่แยกต่างหาก โดยสังกัดกระทรวงยุติธรรมเช่นเดียวกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ ทำหน้าที่ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เช่น การตรวจ DNA เหตุผลที่จัดตั้งขึ้นมานั้นก็

เพื่อถ่วงดุลย์กับหน่วยงานตรวจพิสูจน์อื่นๆ ของรัฐที่มีอยู่แล้ว จะนำไปสู่ปัญหาการตรวจพิสูจน์ซ้ำซ้อน มีผลทำให้การทำสำนวนการสอบสวนล่าช้าและเกิดผลเสียต่อรูปคดี เช่น กรณีเร่งด่วนหากล่าช้าผู้ต้องหาอาจทำลายพยานหลักฐานต่างๆ ถ้าหากอาศัยหน่วยงานตรวจพิสูจน์จากหน่วยงานอื่นอาจเกิดความล่าช้าได้ หรือกรณีการตรวจพิสูจน์เขม่าดินปืน ตามหลักวิชาการต้องทำการตรวจพิสูจน์หลังเกิดเหตุไม่เกิน 6 ชั่วโมง เนื่องจากเขม่าดินปืนจะหายไป กรณีปัญหาที่กล่าวมาหากมีหน่วยงานตรวจพิสูจน์เป็นของตนเอง ก็อาจสร้างความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

ในขณะนี้ พ.ญ.พรทิพย์ โรจนสุนันท์ ผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ก็ได้เร่งพัฒนาศักยภาพของสถาบันให้ได้มาตรฐานที่สุด เนื่องจากการเก็บพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่ผ่านมาในหลายคดียังไม่ได้รับการยอมรับในระดับสากลเท่าที่ควร จึงต้องเร่งพัฒนาทางกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้ได้มาตรฐานสากลโดยเร็วในทุกด้าน ทั้งวางแผนงานที่ชัดเจนและการพัฒนาคุณภาพของบุคลากร โดยในอนาคตหน่วยงานในสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ เช่น ศูนย์พิสูจน์บุคคล หาย ศูนย์ตรวจดีเอ็นเอ และสำนักมาตรฐาน จะแยกเป็นหน่วยงานอิสระ ฝ่ายบริหารไม่สามารถเข้าไปแทรกแซงได้ ทำหน้าที่เป็นทางเลือกให้ประชาชนและกำกับมาตรฐานให้สถาบันต่างประเทศเข้ามาตรวจสอบได้²⁶

จะเห็นได้ว่าหน่วยงาน FBI ของสหรัฐอเมริกา นั้นได้ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาานาน ทำให้ระบบการทำงานต่างๆ เป็นไปอย่างมีระเบียบเรียบร้อยหรือกล่าวได้ว่าเข้าที่เข้าทางแล้ว มีเจ้าหน้าที่ที่เชี่ยวชาญเป็นพิเศษ มีกำลังคนและงบประมาณที่เพียงพอ รวมถึงอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย แต่สำหรับกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือ DSI นั้นเริ่มจัดตั้งขึ้นเพียง 1-2 ปี การปฏิบัติงานยังคงต้องอาศัยความช่วยเหลือและร่วมมือจากหน่วยงานอื่นอยู่ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยี เนื่องจากเหตุผลดังกล่าวทำให้ในระยะเริ่มแรกนั้นการปฏิบัติงานของหน่วยงาน DSI อาจจะทำงานได้ในระดับหนึ่งยังไม่ประสบผลสำเร็จดังตามได้อย่างที่หวังไว้ ต้องอาศัยระยะเวลา อย่างไรก็ตามหน่วยงาน DSI ก็เป็นความหวังใหม่ที่จะมาสร้างหลักประกันในความปลอดภัยของประชาชนทั่วไป แม้ว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทยจะมีความแตกต่างจากหน่วยงาน FBI ของสหรัฐอเมริกาอันเนื่องมาจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นก็ตาม แต่วัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งหน่วยงานทั้งสองขึ้นมานั้นคล้ายคลึงกัน นั่นคือต้องการที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพลเมืองของตนให้ดีที่สุด

---

²⁶พ.ญ. คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์, หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 17 ตุลาคม 2548: หน้า 2.

3.6.2 ประเทศญี่ปุ่น

3.6.2.1 แนวคิดในการจัดตั้งและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษในประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นมีลักษณะเด่น กล่าวคือ โครงสร้างกฎหมายเป็นระบบซีวิลลอว์ซึ่งการดำเนินคดีอาญาจะมีลักษณะเป็นระบบไต่สวน (Inquisitorial System) อย่างชัดเจน ตำรวจ อัยการ ศาลมีหน้าที่ในการเข้าค้นหาความจริง แต่ในขณะเดียวกันญี่ปุ่นก็ได้รับเอาระบบกฎหมายของเยอรมันมาเป็นแม่แบบสำหรับกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย เมื่อต่อมาญี่ปุ่นได้เข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 2 และเป็นฝ่ายพ่ายแพ้สงครามทำให้ญี่ปุ่นต้องปฏิรูปการเมือง ระบบราชการและระบบกฎหมายโดยได้มีรัฐธรรมนูญใหม่และนำแนวความคิดเรื่อง Due Process Model มาใช้ในระบบกฎหมายญี่ปุ่น จึงมีจุดเด่นในแง่ที่นำกฎหมายทั้งระบบซีวิลลอว์ และระบบคอมมอนลอว์มารวมไว้ในประเทศเดียวกัน นอกจากนี้ชนบธรรมเนียมแนวคิดของประเทศในทวีปเอเชียเกี่ยวกับลักษณะการบังคับใช้กฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังแตกต่างจากแนวความคิดของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศในทวีปยุโรป กล่าวคือ ประเทศในทวีปเอเชียมักมีแนวความคิดให้ผู้กระทำความผิดรับสารภาพในสิ่งที่ได้กระทำ แต่อย่างไรก็ตามการรับสารภาพนั้นต้องมีได้เกิดจากการบังคับ ยุยง ส่งเสริมหรือให้รางวัลด้วยประการใดๆ และยังมีแนวความคิดอีกว่าจะไม่มีการยุยงส่งเสริมให้ผู้ต้องหาให้การปฏิเสธในสิ่งที่ตนได้กระทำ แนวคิดนี้แตกต่างจากแนวความคิดของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศในทวีปยุโรปที่มักจะยุยง ส่งเสริมให้ประชาชนไม่ยอมรับสารภาพโดยให้มีการต่อสู้คดีโดยเท่าเทียมกันอย่างยิ่งที่สุด

กระบวนการยุติธรรมในประเทศญี่ปุ่นมีกระทรวงยุติธรรมเป็นองค์กรหลักในการทำหน้าที่บริหารงานยุติธรรม โดยมีองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญารวมอยู่ในกระทรวงยุติธรรม ยกเว้นองค์กรศาลยุติธรรมซึ่งไม่สังกัดอยู่ในกระทรวงยุติธรรมแต่แยกออกเป็นหน่วยงานอิสระตามแนวความคิดของการแบ่งแยกอำนาจ โครงสร้างของกระทรวงยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่นนั้น บุคคลที่มีตำแหน่งสูงสุดในกระทรวงยุติธรรม คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม โดยมีรัฐมนตรีช่วยว่าการฝ่ายรัฐสภา (Parliamentary Vice-Minister Justice) และรัฐมนตรีช่วยว่าการฝ่ายบริหาร (Administrative Vice-Minister Justice) เป็นตำแหน่งรองลงมา โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและรัฐมนตรีช่วยว่าการ

ฝ่ายรัฐสภาจะได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกรัฐสภา ในขณะที่รัฐมนตรีช่วยว่าการฝ่ายบริหาร จะได้รับการคัดเลือกจากพนักงานอัยการ²⁷

หน่วยงานภายในกระทรวงยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่นจะแบ่งเป็นสำนักงาน เลขาธิการรัฐมนตรีและกรมต่างๆ อีก 7 กรม โดยประกอบไปด้วย กรมกิจการแพ่ง กรมกิจการ อาญา กรมราชทัณฑ์ กรมบำบัดฟื้นฟู กรมเสรีภาพพลเมืองและกรมตรวจคนเข้าเมือง โดยมี สำนักงานอัยการเป็นหน่วยงานที่แยกออกมาจากกรมอื่นๆ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม พนักงานอัยการในประเทศญี่ปุ่นยังถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มี บทบาทอย่างสูงในกระบวนการยุติธรรมและจะได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งสำคัญใน หน่วยงานของกระทรวงยุติธรรม เช่น อธิบดีกรม หัวหน้ากองที่สำคัญตามกฎหมายจัดตั้ง กระทรวงยุติธรรม (Law for the establishment of Ministry of Justice) ในปี พ.ศ. 2539 มี อัยการเข้าดำรงตำแหน่งต่างๆ ในกระทรวงยุติธรรมถึง 133 คนจากบุคลากรในกระทรวงยุติธรรม ทั้งหมด 780 คน²⁸

หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่น คือ เจ้าพนักงาน ดำรวจการสอบสวนคดีในญี่ปุ่นนั้นจะไม่อนุญาตให้ใช้การสอบสวนแบบลับ การสอดแนม หรือการใช้เครื่องมือสอดแนมโดยเด็ดขาด โดยปกติแล้วการสอบสวนคดีอาญานั้น พนักงานตำรวจจะเป็นผู้ เริ่มต้นทำการสอบสวนคดี แต่ในบางกรณีพนักงานอัยการจะเป็นผู้เริ่มทำการสอบสวนด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีเจ้าพนักงานตำรวจเข้าร่วมในการสอบสวน แต่ต้องเป็นคดีที่เจ้าพนักงานตำรวจส่ง จำนวนมาให้พิจารณาสั่งได้ พนักงานอัยการนั้นมีอำนาจทำการสอบสวนได้ในความผิดทุกประเภท และยังสามารถแนะนำให้เจ้าพนักงานตำรวจทำการสอบสวนเพิ่มเติมเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน เพิ่มเติมอีกก็ได้ คดีที่พนักงานอัยการเริ่มทำการสอบสวนคดีได้เอง ได้แก่ คดีที่การกระทำ ความผิด มีความสลับซับซ้อน คดีรับสินบน คดีอาชญากรรมทางด้านการเงินขนาดใหญ่ที่มีนักการเมือง ข้าราชการระดับสูงหรือผู้บริหารบริษัทขนาดใหญ่เข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการกระทำ

---

²⁷ กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์, "โครงสร้างกระทรวงยุติธรรมและงานอัยการของญี่ปุ่น", บทบัญญัติ เล่ม 52 ตอนที่ 2 (มิถุนายน 2541) : 155

²⁸ Tomoko Akane, "โครงสร้างกระทรวงยุติธรรมและงานอัยการของญี่ปุ่น". บทบัญญัติ เล่ม 52 ตอนที่ 2 (มิถุนายน 2541) : 175

นอกจากนี้ยังมีเจ้าพนักงานอื่นที่มีอำนาจในการสอบสวน เช่น เจ้าพนักงานตรวจสอบภาษีแห่งชาติ เจ้าพนักงานตรวจคนเข้าเมือง เจ้าพนักงานธุรการอัยการ (kensatsu jitsumukan) เมื่อได้รับคำสั่งจากอัยการก็สามารถทำการสอบสวนได้

เหตุที่ประเทศญี่ปุ่นให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนเนื่องจากการที่พนักงานอัยการเข้าร่วมในการสอบสวนตั้งแต่แรกทำให้พนักงานอัยการสามารถวินิจฉัยและมีคำสั่งในคดีได้อย่างถูกต้องและสามารถตรวจสอบสำนวนการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจได้ หากพนักงานอัยการไม่สามารถเข้าร่วมในการสอบสวนได้แล้วพนักงานอัยการก็จำต้องอาศัยแต่สำนวนการสอบสวนของพนักงานตำรวจเท่านั้น ซึ่งสำนวนการสอบสวนดังกล่าวเป็นเพียงพยานบอกเล่าและไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นสอบสวนได้ เนื่องจากในกระบวนการยุติธรรมของญี่ปุ่นพนักงานอัยการมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้พิพากษาและจะทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของเจ้าพนักงานตำรวจอย่างเข้มงวดและระมัดระวัง ซึ่งในการตรวจสอบดังกล่าวจะมีลักษณะใกล้เคียงกับการตรวจสอบโดยผู้พิพากษา กระบวนการยุติธรรมของญี่ปุ่นมีขั้นตอนที่เข้มงวด จึงทำให้พนักงานอัยการและตำรวจจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานให้เพียงพอและพยานหลักฐานนั้นจะต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริง จึงจะออกหมายเรียกหรือหมายจับผู้ต้องหาเพื่อนำตัวมาควบคุมหรือกักขังเพื่อรอการดำเนินคดีต่อไปได้ การตรวจสอบการสอบสวนอย่างเข้มงวดนี้มีวัตถุประสงค์หลักที่จะกันบุคคลที่บริสุทธิ์ออกจากกระบวนการยุติธรรม หากจับตัวผู้บริสุทธิ์มาดำเนินคดีแล้ว แม้ภายหลังจะพิสูจน์ได้ว่าไม่มีความผิดและปล่อยตัวไปก็ตาม สิ่งที่เกิดขึ้นก็ทำให้บุคคลผู้นั้นทุกข์ทรมาน เสียโอกาส ฐานะทางสังคม ชื่อเสียง เกียรติยศไป โดยรัฐไม่อาจเยียวยาได้เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมใช้เวลาในการพิจารณาคดีนานหลายปี แต่หากผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจริงแล้วผู้ต้องหาก็จะได้รับการคุ้มครองตามสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจากกระบวนการยุติธรรม

ในการก่อตั้งสำนักงานอัยการตั้งแต่ปี ค.ศ.1872 นั้น พนักงานอัยการยังไม่มีอำนาจสอบสวนและศาลยังไม่ยอมรับบันทึกคำให้การพยานซึ่งพนักงานอัยการเป็นผู้จัดทำรับฟังเป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณา ต่อมาปี ค.ศ.1986 มีการสำรวจปริมาณคดีพบว่าอัตราส่วนการฟ้อง การยกฟ้องในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและการยกฟ้องในชั้นพิจารณา คือ 80%, 40% และ 7% ตามลำดับ ต่อมาประชาชนได้เรียกร้องให้พนักงานอัยการทำการสอบสวนร่วมกับเจ้าพนักงานตำรวจเนื่องจากไม่ต้องการให้ฟ้องผู้ต้องหาโดยปราศจากพยานหลักฐานที่เพียงพอ จึงได้เริ่มให้พนักงานอัยการเข้าร่วมการสอบสวนกับเจ้าพนักงานตำรวจ หลังจากที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนแล้วพบว่าอัตราส่วนการฟ้อง การยกฟ้องในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

และการยกฟ้องในชั้นพิจารณา คือ 31%, 5% และ 1.6% ตามลำดับ อันถือได้ว่าอัตราส่วนการยกฟ้องลดลงตามลำดับ ประชาชนจึงเชื่อว่าการที่ให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนจะทำให้การสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปโดยครบถ้วนและทำให้กระบวนการยุติธรรมมีความน่าเชื่อถือจึงสนับสนุนให้อัยการมีอำนาจทำการสอบสวนดังกล่าวต่อแต่นั้นมา²⁹

หลังจากที่มีการพัฒนาอำนาจการสอบสวนของพนักงานอัยการแล้ว สำนักงานอัยการได้จัดตั้งหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษ (Special Investigations Department) ในสำนักงานอัยการ Tokyo, Osaka, Nagoya โดยมีหน้าที่สืบสวนคดีภาษี คดีรับสินบน คดีข้อโกงบริษัท คดีปั่นหุ้น และคดีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้มีการจัดตั้งหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษ (Special Investigations Department) ในสำนักงานอัยการจังหวัดอื่นอีก 10 จังหวัด แต่พนักงานอัยการที่จะทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนในคดีต่างๆ มีจำนวนน้อยและไม่สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้เพียงพอกับปริมาณคดีที่เกิดขึ้น ทำให้หน่วยงานดังกล่าวยังไม่มีบทบาทและผลงานที่เด่นชัดนัก หน่วยงานสอบสวนในจังหวัด Tokyo ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 125 คน โดยเป็นพนักงานอัยการจำนวน 40 คน พนักงานอัยการผู้ช่วย 85 คน โดยในพนักงานอัยการจำนวน 40 คนจะมีหัวหน้า 1 คน รองหัวหน้าอีก 3 คน ดังนั้นจึงมีพนักงานอัยการผู้ปฏิบัติหน้าที่อีกเพียง 36 คน ซึ่งทั้งหมดจะเป็นผู้มีความชำนาญ ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 4-18 ปี โดยคดีส่วนใหญ่ที่หน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษในสำนักงานอัยการจังหวัด Tokyo รับผิดชอบมักเป็นคดีเกี่ยวกับการรับสินบนโดยเจ้าพนักงานของรัฐหรือคดีหลีกเลี่ยงภาษี เป็นต้น³⁰

คดีที่สร้างชื่อให้หน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษมีหลายคดี เช่น ปี ค.ศ.1976 คดี Lockheed คดีนี้พนักงานอัยการของหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษประจำสำนักงานอัยการจังหวัด Tokyo พบว่าบริษัท Lockheed Aircraft Corporation ได้จ่ายเงินให้แก่ข้าราชการกระทรวงคมนาคมเป็นจำนวนเงินมากกว่า 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกาโดยจ่ายผ่านบริษัท Marubeni Trading Corporation ทั้งนี้เพื่อให้กระทรวงคมนาคมให้ความสะดวกในการขายเครื่องบินของ

²⁹Terutochi Yamachita , The Criminal Justice System in Japan : Prosecution , UNAFEI 103rd International Training Course , April 17 , 1996, p.4

³⁰Tomoko Akene, The Criminal Justice System in Japan : Prosecution , UNAFEI 103rd International Training Course , April 17 , 1996 และดูบทบัญญัติ เล่มที่ 52 ตอน 2 (มิถุนายน 2541) , หน้า 177

บริษัท Lockheed ให้กับบริษัท Japanese Airline Corporation ซึ่งทำธุรกิจ All Nippon Airways(ANA) ในคดีนี้นอกจากผู้บริหารของบริษัท Marubeni และของบริษัท ANA จะถูกจับแล้ว อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมและอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมยังถูกจับกุม และดำเนินคดีในข้อหารับสินบน ศาลพิพากษาให้จำคุก 4 ปี จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน จำเลยฎีกา โดยในขณะที่คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกานั้นจำเลยถึงแก่ความตาย ศาลจึงมีคำสั่งจำหน่ายคดีในปี ค.ศ 1993

นอกจากนี้ยังมีคดีรับสินบนที่เกิดขึ้นในกระทรวงคมนาคมเช่นเดียวกัน ซึ่งทำการสอบสวนโดยหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษ คือ ในปี ค.ศ. 1988 โดยในคดีนี้ผู้บริหารของบริษัท Recruit Cusmos Corporation ซึ่งมีบริษัทแม่คือ บริษัท Recruit Corporation โดยบริษัทนี้ทำธุรกิจเกี่ยวกับการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ โดยบริษัทได้ทำการขายสิทธิในการซื้อหุ้นโดยให้คำรับรองว่าราคาหุ้นจะสูงขึ้นอย่างแน่นอน และบริษัทได้ทำการขายหุ้นให้กับข้าราชการระดับสูงในกระทรวงดังกล่าว ซึ่งตามหลักความเป็นจริงแล้วสิทธิในการซื้อหุ้นดังกล่าว บริษัทต้องเสนอขายให้กับสาธารณชนตามลำดับขั้นตอนการจองซื้อหุ้นก่อน แต่ข้าราชการดังกล่าวกลับได้รับสิทธิดังกล่าวก่อนเพื่อแลกเปลี่ยนกับความอำนวยความสะดวกให้กับบริษัทในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของรัฐในเรื่องต่างๆ ต่อมาข้าราชการระดับสูงดังกล่าวซึ่งประกอบด้วยเลขานุการรัฐมนตรี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและประธานบริษัท Japan Telephone and Telegram Corporation ถูกจับกุมและถูกพนักงานอัยการฟ้องร้องดำเนินคดี พิจารณาปัญหาจะเห็นได้ว่าการรับสินบนนั้นมักเกิดขึ้นกับข้าราชการระดับสูงหรือเป็นผู้ที่มีตำแหน่งสำคัญทางการเมือง เช่น รัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภา เป็นต้น ซึ่งก่อนหน้าที่จะมีหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษนั้นญี่ปุ่นมีเจ้าพนักงานตำรวจเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่สอบสวน แต่ไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ เพราะเจ้าพนักงานตำรวจต้องทำงานภายใต้แรงกดดันจากอิทธิพลและคำสั่งจากข้าราชการระดับสูง หรือสมาชิกวุฒิสภา ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถดำเนินการสอบสวนได้อย่างมีอิสระและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง³¹ ซึ่งจากที่กล่าวมาถึงหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษในประเทศญี่ปุ่น เห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่แล้ว หน่วยงานดังกล่าวจะทำการสืบสวนสอบสวนในคดีที่มีความลับซับซ้อน คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หรือคดีที่ข้าราชการระดับสูงเป็นผู้กระทำความผิด

³¹ Tomotsu Hasegawa , Investigation of Corruption in Japan, UNAFEI 113th Investigation Training Course , p. 470

ในปัจจุบันยังมีการพัฒนาวิธีการสอบสวนแบบใหม่ขึ้นมา ซึ่งมีสาเหตุมาจากการสอบสวนในวิธีหรือลักษณะเดิมยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร วิธีการที่นำมาใช้ ได้แก่ มีการกันผู้ต้องหาบางคนเป็นพยาน ซึ่งผู้ต้องหาคนนั้นจะต้องให้การที่เป็นประโยชน์แก่พนักงานสอบสวนเพื่อสืบสาวไปยังผู้ที่อยู่เบื้องหลังการกระทำผิด และภายหลังจากที่ได้ให้การแล้วจะต้องมีมาตรการที่เหมาะสมที่จะให้ความคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพแก่พยานจากการแก้แค้นหรือข่มขู่ที่อาจเกิดขึ้นได้ในการดำเนินคดี รวมถึงการให้ความคุ้มครองแก่ญาติหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับพยานผู้นั้นตามความเหมาะสมด้วย

3.6.2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษในประเทศญี่ปุ่นกับหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษในประเทศไทย

ประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่นมีโครงสร้างระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ (Civil Law) หรือระบบประมวลกฎหมาย ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากประเทศในภาคพื้นยุโรป โดยวิธีในการดำเนินคดีอาญาจะใช้หลักไต่สวน (Inquisitorial System) แต่ในความเป็นจริงแล้ว ในทางปฏิบัติประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่นกลับใช้วิธีการดำเนินคดีอาญาของระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ นั่นคือ ระบบกล่าวหา (Adversary System) ซึ่งฝ่ายใดกล่าวอ้าง ฝ่ายนั้นจะเป็นผู้นำสืบพินิจผู้ต้องหาที่ตนกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด เป็นหน้าที่ของฝ่ายที่กล่าวอ้างที่จะต้องหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์เอง คู่ความทั้งสองฝ่ายมีฐานะเท่าเทียมกัน ต้องต่อสู้กันอย่างยุติธรรมต่อหน้าศาล โดยศาลจะวางตัวเป็นกลาง วิธีการดังกล่าวจึงแตกต่างกับหลักไต่สวน (Inquisitorial System) ที่ศาลจะมีบทบาทเป็นผู้เข้ามาค้นหาความจริงด้วยตนเอง

การดำเนินคดีอาญาในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ กำหนดบทบาทของตำรวจอัยการ จะทำหน้าที่ในการค้นหาความจริง เพื่อจะนำเสนอข้อเท็จจริงให้ปรากฏแก่ศาล เมื่อศาลพิจารณาพยานหลักฐานต่างๆ ประกอบกับข้อเท็จจริงแล้วก็จะใช้ดุลพินิจในการพิพากษาคดี และลงโทษตามความผิดที่ได้กระทำนั้น แม้ในประเทศไทยจะใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ แต่อัยการซึ่งถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในการนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลกลับไม่มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา โดยเฉพาะคดีอาญาที่มีลักษณะพิเศษ แม้ว่าในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) ขึ้นในประเทศไทยแล้ว โดยหน่วยงานนี้จะรวบรวมผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากหลายสาขาอาชีพ มีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งมีคุณสมบัติเทียบเท่าผู้พิพากษาหรืออัยการ ซึ่งเป็นบุคคลหลักที่มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ และในบางคดีที่มีเหตุจำเป็นต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจ

แต่งตั้งบุคคลซึ่งมีความเชี่ยวชาญนั้นเป็นที่ปรึกษาพิเศษได้³² ก็ตาม แต่พนักงานอัยการหรืออัยการทหารกลับไม่มีอำนาจในการสอบสวนคดีพิเศษ มีหน้าที่เพียงมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือให้คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ชั้นเริ่มการสอบสวน³³ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กคพ. กำหนดเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษในประเทศไทย ญี่ปุ่น โดยประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดหน้าที่ขององค์กรในกระบวนการอย่างชัดเจน ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ คือ พนักงานอัยการ เนื่องจากมีความชำนาญและมีประสบการณ์มากกว่าพนักงานสอบสวนทั่วไป โดยมีคุณสมบัติสำคัญตามที่หน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษญี่ปุ่นกำหนดไว้ คือต้องทำงานมาแล้วตั้งแต่ 4 -18 ปี

แม้ว่าโครงสร้างของกระทรวงยุติธรรมญี่ปุ่นจะกำหนดให้สำนักงานอัยการอยู่ภายในสังกัดของกระทรวงยุติธรรมก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้วการจัดการคดีและการสอบสวนคดี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมไม่มีอำนาจที่จะแทรกแซงการทำงานของพนักงานอัยการได้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจควบคุมการทำงานของพนักงานอัยการได้แต่เพียงเฉพาะการทำงานของอัยการสูงสุด ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของพนักงานอัยการเท่านั้น ไม่มีอำนาจควบคุมการทำงานของพนักงานอัยการแต่ละคน อาจกล่าวได้ว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมควบคุมการฟ้องดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการทางอ้อมเท่านั้น หน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทย เป็นหน่วยงานภายในสังกัดของสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งมีพนักงานอัยการประจำสำนักงานอัยการจังหวัด เป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ถือได้ว่าเป็นโครงสร้างที่อำนวยความสะดวกอิสระแก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ให้ปลอดจากอิทธิพลทางการเมือง หรืออำนาจอื่นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเป็นงานสอบสวนเพื่อประโยชน์ของสาธารณชนอย่างแท้จริง กล่าวคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอาจใช้อำนาจหรืออิทธิพลทางการเมืองมาแทรกแซงหรือเบี่ยงเบนความยุติธรรมในการรวบรวมพยานหลักฐานหรือการพิจารณาสิ่งคดีได้ นอกจากนี้การกำหนดให้พนักงานอัยการทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้นยังเป็นการลดขั้นตอนการสอบสวนอีกด้วย เนื่องจากเมื่อพนักงานอัยการทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนเองแล้ว ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานและการสั่งฟ้องคดีสามารถทำได้ในคราวเดียว พนักงานอัยการไม่จำเป็นต้องสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมเพราะการสอบสวนนั้นย่อมสมบูรณ์ดีแล้ว ทำให้การพิจารณาคดีสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว

³²มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

³³มาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

แต่สำหรับกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) ของประเทศไทยเป็นหน่วยงานซึ่งสังกัดกระทรวงยุติธรรม มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้บริหารและให้นโยบาย และยังมีอำนาจในการควบคุมกำกับดูแลการบริหารงานรวมทั้งอำนาจในการบังคับบัญชาอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ และพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ แม้ว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษจะมีคณะกรรมการคดีพิเศษ หรือ กคพ. เป็นคณะกรรมการที่กำหนดกฎเกณฑ์การบริหารก็ตาม แต่ตำแหน่งประธานกรรมการและรองประธานกรรมการ คือ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม อาจเกิดปัญหาการใช้อำนาจหรืออิทธิพลทางการเมืองเข้าแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เนื่องจากขณะนี้ก็ยังไม่เห็นหลักประกันที่ชัดเจนแน่นอนว่าจะปลอดจากการก้าวท้าวแทรกแซงของผู้มีอำนาจ โดยเฉพาะคดีที่กระทำโดยข้าราชการทางการเมือง ซึ่งตามรูปแบบปัจจุบันไม่น่าจะปลอดภัยจากการเมือง เว้นแต่จะปรับเปลี่ยนให้เป็นองค์กรอิสระ เช่น ป.ช.ช.

แม้ว่าประเทศญี่ปุ่นจะได้มีการจัดตั้งหน่วยงานในระดับจังหวัดที่เรียกว่า Special Investigations Department ขึ้นมาอีกก็ตาม แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก เนื่องจากยังขาดแคลนพนักงานที่จะทำหน้าที่สืบสวนสอบสวน แต่สำหรับกรมสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทยนั้นไม่มีสำนักงานในระดับจังหวัด อำเภอดังเช่นหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งในอนาคตหากเกิดคดีในต่างจังหวัดอาจพบอุปสรรคได้ ในส่วนการประสานงานกับตำรวจท้องที่ประกอบกับความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อตำรวจกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งไม่มีเครื่องแบบจะแตกต่างกันมาก ประชาชนอาจอาจไม่ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ก็ได้

ส่วนวิธีการสอบสวนคดีในประเทศญี่ปุ่นนั้นจะไม่อนุญาตให้ใช้การสอบสวนแบบลับ การสอดแนม หรือการใช้เครื่องมือสอดแนมโดยเด็ดขาด แต่ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าข้อมูลนั้นอาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ³⁴ หรืออธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษก็มีอำนาจให้บุคคลใด เข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคน เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน³⁵ ดังนั้นกรมสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทยกับหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษประเทศญี่ปุ่นจึงมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันในบางส่วนตามข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ซึ่งประเทศไทยควรนำมาพิจารณาปรับใช้

³⁴ มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

³⁵ มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

กับกรมสอบสวนคดีพิเศษได้บางประการตามความเหมาะสม เพื่อให้ประสิทธิภาพในการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษพัฒนาได้ดียิ่งขึ้นไป